នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ភាគីដាក់ឯកសារ: សហមេធាវីការពារក្តីរបស់លោក អៀង សារី

ដាក់ជូន: អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ថ្ងៃទី ២៥ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 06-Dec-2011, 08:21
CMS/CFO: Sann Rada

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: **សាធារណៈ**

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ អង្គជំនុំជម្រះ: **សាធារណៈ/Public**

ចំណាត់ថ្នាក់ប្រភេទឯកសារ:

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់ណ្តោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

ដាក់ដោយ៖

សហមេធាវីការពារក្តី៖

អាង ឧត្តម

Michael G. KARNAVAS

ផ្ញើជូន៖

ចៅក្រមអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល៖

ចៅក្រម គង់ ស្រឹម ជាប្រធាន

ចៅក្រម សោម សិរីវឌ្ឍ

ចៅក្រម ម៉ុង មុន្នីចរិយា

ចៅក្រម យ៉ា ណារិន

ចៅក្រម Motoo Noguchi

ចៅក្រម Agniezska KLONOWIECKA-MILART

ចៅក្រម Chandra Nihal N. Jayasinghe

ចៅក្រមបម្រុង ស៊ិន រិទ្ធិ

ចៅក្រមបម្រុង Florence MUMBA

សហព្រះរាជអាជ្ញា៖

ជា លាង

Andrew T. CAYLEY

ក្រុមមេធាវីជនជាប់ចោទទាំងអស់

ដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់

លោក អៀង សារី តាមរយៈសហមេធាវីការពារក្ដីរបស់គាត់ (“មេធាវីការពារក្ដី”) អនុលោមតាមវិធាន ១០៤(១) វិធាន ១០៤(៤)(ក) វិធាន ១០៥(២) និង វិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អ.វ.ត.ក (“វិធាន”) សូមដាក់បណ្ដឹងសាទុក្ខនេះប្រឆាំងនឹងសេចក្ដីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្ដីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (“សេចក្ដីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់”)[1]។ បណ្ដឹងសាទុក្ខនេះត្រូវបានដាក់ជាការចាំបាច់ ដោយសារអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសលើអង្គច្បាប់ ដែលបណ្ដាលឲ្យមានមោឃភាពដល់សេចក្ដីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះ។ សេចក្ដីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ជាកម្មវត្ថុនៃបណ្ដឹងសាទុក្ខ ភ្លាមៗ ដោយអនុលោមតាមវិធាន ១០៤(៤)(ក) ដោយសារវាមានអានុភាពក្នុងការបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃ “សវនាការដំណាក់កាលដំបូង” នៃសំណុំរឿង ០០២។

I. មូលដ្ឋាននៃបណ្ដឹងសាទុក្ខ

នៅ អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចអនុវត្តបានតែនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលស្របជាមួយគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ដោយនិយមន័យនេះត្រូវតែបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ប៉ុណ្ណោះ (ប្រសិនបើច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រូវយកមកអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក នោះ) ហើយ លោក អៀង សារី អាចប្រមើលមើលឃើញថាជាបទឧក្រិដ្ឋ និងដឹងថាមានច្បាប់ចែង។ និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ តម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។ ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និងសច្ចាធារណ៍ធម្មនុរូប (opinio juris) *មិនបានបង្ហាញឲ្យច្បាស់ថា នៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ លែងតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធនោះទៀតហើយ។ តើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដែរឬទេ ក្នុងការដកចេញទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាធាតុផ្សំទូទៅនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះ?*

II. សេចក្ដីសង្ខេបនៃនត្ថិករណ៍

---

[1] សេចក្ដីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្ដីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ E95/8។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសលើអង្គច្បាប់នៅពេលអង្គជំនុំជម្រះសន្និដ្ឋាន និងប្រកាសថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ពុំតម្រូវឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងអំពីទំនាក់ទំនងមួយរវាងអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មជាមូលដ្ឋាន និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធទេ

១. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលោភទៅលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព នៅពេលអង្គជំនុំជម្រះនេះកែប្រែនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយដកទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធចេញ។ តាមរយៈការកែប្រែនិយមន័យនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើឱ្យលោក អៀង សារី ក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់សេចក្ដីពីបទឧក្រិដ្ឋមួយដែលខ្វះធាតុផ្សំមួយដែលមានអត្ថិភាពក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។ ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រូវបានកំណត់ដោយ ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង *សទ្ធាធារណ៍ធម្មានុរូប (opinio juris)* "យ៉ាងទូលំទូលាយ និងមានឯកភាពគ្នាជាក់ស្ដែង"។ លិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ និងឯកសារផ្សេងៗទៀតដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដកស្រង់ មិនមែនជាការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង *សទ្ធាធារណ៍ធម្មានុរូប (opinio juris)* នៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ នោះទេ។

២. ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ Nuremberg និងសាលក្រមនៃតុលាការ Nuremberg គឺជាសេចក្ដីថ្លែងការណ៍អន្តរជាតិដែលត្រូវបានទទួលយកច្រើនជាងគេបំផុត។ រឿងក្ដីនានាដែលទាក់ទិននឹងច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាត្រួតពិនិត្យ ("CCL 10") ដែលមាននៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ពុំមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាក្នុងការបកស្រាយពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងរឿងក្ដីទាំងនោះទេ ហើយដោយសារតែវាជារឿងក្ដីនៅក្នុងប្រទេសផងនោះ រឿងក្ដីទាំងនោះមិនមែនជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិឡើយ។ គោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ដែលត្រូវបានអនុម័តនៅឆ្នាំ ១៩៥០ បានបញ្ចូលលក្ខខណ្ឌតម្រូវទំនាក់ទំនងនេះនៅក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ គោលការណ៍ទាំងនេះត្រូវបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ("អ.ស.ប") ជាគោលការណ៍ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ Nuremberg និងសាលក្រមនៃតុលាការ Nuremberg។

៣. សេចក្ដីព្រាងក្រមស្ដីពីអំពើល្មើសឆ្នាំ ១៩៥៤ របស់គណៈកម្មការច្បាប់អន្តរជាតិនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (ILC) មិនមែនជាការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង *សទ្ធាធារណ៍ធម្មានុរូប (opinio juris)* ទេ។

មានការពិភាក្សាដេញដោលគ្នាច្រើនក្នុងអំឡុងពេលរៀបរៀងសេចក្តីព្រាងនេះ ថាតើគួរដាក់បញ្ចូលលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឬទេ។ ជាភស្តុតាង សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីអំពើល្មើសឆ្នាំ ១៩៥៤ នេះមិនត្រូវបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាត អ.ស.ប ទេ។

៤. អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ ១៩៤៨ ដែលបានលុបចោលលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធចេញពីនិយមន័យនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះ មិនបង្ហាញអំពីឋានៈនៃនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនេះនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៤៨ ទេ។ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយដាច់ដោយឡែកពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយវាមានធាតុផ្សំខុសគ្នា។ ការលុបចោលលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ មិនបានផ្លាស់ប្តូរអត្ថិភាពនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៅក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទេ។

៥. ទាំងអនុសញ្ញាស្តីពីអាជ្ញាយុកាលឆ្នាំ ១៩៦៨ ទាំងអនុសញ្ញាស្តីពីការរើសអើង (Apartheid) ឆ្នាំ ១៩៧៣ សុទ្ធតែមិនបានផ្តល់នូវភស្តុតាងច្បាស់លាស់អំពីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង*សច្ចាធារណ៍ធម្មានុរូប* (opinio juris) នៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនេះទេ។ អនុសញ្ញាទាំងពីរនេះជាឯកសារនយោបាយ ដែលមិនបានទទួលការគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីបណ្តារដ្ឋជាសមាជិក អ.ស.ប ក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក ទេ។

៦. *ឯកសារត្រៀមនានា* (travaux préparaoires) នៃឯកសារក្រោយឆ្នាំ ១៩៧៩ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដកស្រង់ បង្ហាញថា បញ្ហាស្តីពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនង មិនត្រូវបានដោះស្រាយដោយការពង្រាងលក្ខន្តិកៈនៃតុលាការ *មិនអចិន្ត្រៃយ៍* (ad hoc) ឡើយ ហើយនៅតែត្រូវបានពិភាក្សាគ្នារហូតដល់ពេលអនុម័តលក្ខន្តិកៈនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (ICC) នៅឆ្នាំ ១៩៩៨។ ដូច្នេះ ការខ្វែងគំនិតគ្នាអំពីអត្ថិភាពនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ នៅបន្តរយៈពេល ២០ ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។

៧. លិខិតុបករណ៍ និងឯកសារនានាដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដកស្រង់មកធ្វើជាសំអាង មិនបានបង្ហាញពី ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង *សទ្ធាធារណ៍ធម្មានុរូប* (*opinio juris*) "យ៉ាងទូលំទូលាយ និងមានឯកភាពគ្នាជាក់ស្តែង" ដែលបង្ហាញថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ បានលុបចោលទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធទេ។ សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះ រំលោភដល់គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព។ ទោះបី អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសន្និដ្ឋានថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ពុំតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធក៏ដោយ ក៏លោក អៀង សារី មិនអាចប្រមើលមើលឃើញថាជាបទឧក្រិដ្ឋ និងមិនអាចដឹងថាមានច្បាប់ចែងទេនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ អំពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែក ព្រហ្មទណ្ឌដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងនេះឡើយ។ លោក អៀង សារី មិនអាចដឹងបានជាទូទៅនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ទេថា គាត់អាចនឹងមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទចោទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមិនពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធណាមួយនោះហើយគាត់។ ការសន្និដ្ឋានណាមួយផ្សេងក្រៅពីនេះនឹងរំលោភដល់គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពហើយ។ ក្នុងករណីមានមន្ទិលសង្ស័យ បញ្ហានេះត្រូវតែដោះស្រាយដោយអនុលោមទៅតាមគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* (*in dubio pro reo*) ដោយបានជាប្រយោជន៍ដល់លោក អៀង សារី។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលគួរតែទទួលយកតាមបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ និងបដិសេធចោលសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះ។

III. ភាពអាចទទួលយកបាន

ក. ភាពអាចទទួលយកបាននៃបណ្តឹងសាទុក្ខ

៨. **មូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងសាទុក្ខ**ពាក់ព័ន្ធនឹងកំហុសលើអង្គច្បាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលសន្និដ្ឋាន និងប្រកាសថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ពុំតម្រូវឲ្យបង្ហាញភស្តុតាងពីទំនាក់ទំនងមួយរវាងអំពើឧក្រិដ្ឋជាមូលដ្ឋាន និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធណាមួយទេ។ កំហុសឆ្គងនេះមិនមានសំអាងហេតុមិនត្រឹមត្រូវ ឬការអនុវត្តវិធាននៃច្បាប់ដែលបានលើកឡើងយ៉ាងសមរម្យដោយមិនត្រឹមត្រូវនោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ កំហុសឆ្គងនេះពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាផ្នែកអង្គច្បាប់ដែលទាក់ទិនទៅនឹងធាតុផ្សំនៃ

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ដោយសារវាប៉ះពាល់ដល់ការទទួលយកភ័ស្តុតាងនោះ នោះគេត្រូវដោះស្រាយបញ្ហានេះឲ្យបានមុនពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ។ សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះរំលោភដល់គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ហេតុនេះសេចក្តីសម្រេចនេះមានមោឃភាព។ ទទ្ធីករណ៍នៃបណ្តឹងសាទុក្ខនេះអាចទទួលយកបានអនុលោមតាមវិធាន ១០៤(១)(ក)[2]។

ខ. ភាពទទួលយកបាននៃបណ្តឹងសាទុក្ខ ថាជាបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ

១. ភាពទទួលយកបាននៃបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ

៩. អនុលោមតាមវិធាន ១០៤(១)(ក) បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗមួយអាចត្រូវបានដាក់ ដោយផ្អែកលើ "កំហុសលើអង្គច្បាប់ ដែលនាំឲ្យមោឃៈសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី ឬសេចក្តីសម្រេចនោះ"។ អនុលោមតាមវិធាន ១០៤(៤)(ក) សេចក្តីសម្រេចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញ "ដែលមានអានុភាពបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី" ជាកម្មវត្ថុដែលអាចប្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗបាន។ អនុលោមតាមវិធាន ១០៥ ភាគីណាមួយដែលដាក់បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗចំពោះសេចក្តីសម្រេចណាមួយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវ "បញ្ជាក់អំពីកំហុសអង្គច្បាប់ និងត្រូវបង្ហាញថា កំហុសនោះបណ្តាលឲ្យសេចក្តីសម្រេចមានមោឃភាព"។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា វិធាន ២១ "តម្រូវថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវបកស្រាយឲ្យបានទូលំទូលាយនូវសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការប្តឹង ដើម្បីធានាថា សិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការទទួលបានការកាត់សេចក្តីដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានគំពារក្នុងកាលៈទេសៈនេះ"[3]។ សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះមានអានុភាពបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃ "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" នៃសំណុំរឿង ០០២ ហេតុនេះវាជាកម្មវត្ថុនៃបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ អនុលោមតាមវិធាន ១០៤(៤)(ក)។

២. សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់បានបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី "សវនាការ

---

[2] *សូមមើល* ឧបសម្ព័ន្ធ ១៖ ប្រវត្តិនីតិវិធីដែលនាំឲ្យមានបណ្តឹងសាទុក្ខ។

[3] សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស បដិសេធមិនទទួលយកការដាក់ឯកសារចម្លើយតបរបស់លោក អៀង សារី ទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្តាពររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៦៦ និង សេចក្តីសង្កេតបន្ថែម និងសំណើសុំផ្អាកដំណើរការនីតិវិធី ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D390/1/2/4, កថាខណ្ឌ ១៣។

ដំណាក់កាលដំបូង" ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមានកំហុសទេ

១០. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្ហាញពីវិសាលភាពនៃ "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ តាមរយៈដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ខ្លួន[4] ដែលអង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេច "បំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើសំណុំរឿង ០០២ ទៅជាផ្នែកតូចៗ ដោយដាក់បញ្ចូលការចោទប្រកាន់លើអង្គហេតុ និងបញ្ហាអង្គច្បាប់ជាក់លាក់ដែលពាក់ព័ន្ធ"[5]។ នៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៦ នៃដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអះអាងយ៉ាងច្បាស់ថា "នៅក្នុងដំណាក់កាលណាមួយក៏បាន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចសម្រេចដាក់បញ្ចូលបន្ថែមនូវផ្នែកផ្សេងទៀតនៃដីកាដំណោះស្រាយនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ប្រសិនបើសិទ្ធិដែលត្រូវទទួលបានការការពារខ្លួន ត្រូវបានផ្ដល់ជូននូវឱកាសក្នុងការរៀបចំការការពារបានប្រសិទ្ធភាព ហើយនិងភាគីនានាត្រូវបានជូនដំណឹងក្នុងរយៈពេលសមស្រប។ នៅពេលបញ្ចប់ការជំនុំជម្រះលើកដំបូងនេះ អង្គជំនុំជម្រះនឹងចេញសាលក្រមពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ទាំងនេះដោយផ្ដន្ទាទោសសមស្រប

[4] ដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អនុលោមតាមវិធាន ៨៩*ស្ទួនពីរ* នៃវិធានផ្ទៃក្នុង, ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ E124 ("ដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី")។ *សូមមើលផងដែរ* សេចក្ដីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំឱ្យពិចារណាឡើងវិញអំពីលក្ខខណ្ឌនានានៃដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង, ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ E124/7 ("សេចក្ដីសម្រេចលើដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី"); ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទនៃការធ្វើសន្និដ្ឋានចោទប្រកាន់ និងសវនាការលើអង្គសេចក្ដីនៃសំណុំរឿង ០០២, ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ E131 ("ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទ")។

[5] ដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី, កថាខណ្ឌ ២។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" ត្រូវមានបទចោទប្រកាន់លើអង្គហេតុ និងបញ្ហាអង្គច្បាប់ដូចជា៖ ក.រចនាសម្ព័ន្ធរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ខ.តួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ៗក្នុងអំឡុងពេលមុនការបង្កើតកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ រួមទាំងពេលរៀបចំបង្កើតតួនាទីទាំងនោះផង គ.តួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ៗនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ការចាត់តាំងការទទួលខុសត្រូវរបស់ពួកគេ វិសាលភាពនៃអំណាចរបស់ពួកគេ និងខ្សែសង្វាក់ទំនាក់ទំនងក្នុងរយៈកាលនោះទាំងមូលដែលពាក់ព័ន្ធនឹង អ.វ.ត.ក ឃ.គោលនយោបាយរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យទៅលើបញ្ហានានាដែលបានលើកឡើងក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ង.ការចោទប្រកាន់ក្នុងអង្គហេតុដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដូចជាការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជនក្នុងដំណាក់កាលទី១ និងទី២ និង ច.ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិរួមមាន មនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ (លើកលែងដោយសារមូលហេតុសាសនា) ការជម្លៀសដោយបង្ខំ និងការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ (ដែលកន្លងមកបានបញ្ចូលនៅក្នុង ការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជនក្នុងដំណាក់កាលទី១ និងទី២)។ *ដូចខាងលើ,* កថាខណ្ឌ ១, ៥។

ប្រសិនបើរកឃើញថា មានពិរុទ្ធភាព"[6]។

១១. "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" នឹងសម្រេចថាតើ លោក អៀង សារី មានការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ទាក់ទងនឹងការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជនក្នុងដំណាក់កាលទី១ និង ទី២ ឬទេ[7]។ ដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីមិនរំពឹងថានឹងពិចារណាទៅលើបទចោទផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងសវនាការដំណាក់កាលដំបូងទេ[8] ហើយក៏មិនគិតថា ភ័ស្តុតាងនឹងត្រូវទទួលយកក្នុងអំឡុងពេល "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" ដែលទាក់ទិននឹងអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ក្នុងអំឡុងពេលដែលមានកំណត់ក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬអំពើដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ណាមួយដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងដីកានោះដែរ[9]។

---

[6] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ,* កថាខណ្ឌ ៦ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ *សូមមើលផងដែរ* សេចក្តីសម្រេចលើដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី, កថាខណ្ឌ ១៥៖ "នៅក្នុងដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានបដិសេធចោលនូវលទ្ធភាពនៃការដាក់បញ្ចូលការចោទប្រកាន់ ឬបទចោទបន្ថែម នៅក្នុងការជំនុំជម្រះដំណាក់ដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ឡើយ នៅពេលដែលកាលៈទេសៈអនុញ្ញាត"។

[7] ដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី, កថាខណ្ឌ ៥។

[8] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ,* កថាខណ្ឌ ៧៖ "បទចោទទាំងអស់ *ដូចជា* បទប្រល័យពូជសាសន៍ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដោយមូលហេតុសាសនា ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការបំពារបំពានធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ ១៩៤៩ ត្រូវទុកដើម្បីលើកយកទៅដេញដោលនៅដំណាក់កាលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្រោយៗទៀត នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២"។

[9] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចលើដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី, កថាខណ្ឌ ១៣ និង ឧបសម្ព័ន្ធនៃសេចក្តីសម្រេចនេះ។ *សូមមើលផងដែរ* អនុស្សរណៈពីមន្ត្រីច្បាប់ជាន់ខ្ពស់នៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ការឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហានានាដែលបានលើកឡើងដោយភាគីមុនពេលសវនាការ និងការកំណត់កាលបរិច្ឆេទនៃកិច្ចប្រជុំក្រៅផ្លូវការជាមួយមន្ត្រីច្បាប់ជាន់ខ្ពស់នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១, ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១, ទំព័រ ២៖ "បញ្ហាភ័ស្តុតាងដែលត្រូវយកមកពិនិត្យនៅក្នុងសវនាការដំណាក់កាលដំបូងត្រូវបានកំណត់ត្រឹមការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជន (ដំណាក់កាលទី១ និងទី២)។ បន្ទាប់មក ពុំមានការពិនិត្យទៅលើការអនុវត្តនូវគោលនយោបាយណាក្រៅពីការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជនដោយបង្ខំ (ដំណាក់កាលទី១ និងទី២) ទេ ...។ ពុំមានការអនុញ្ញាតឲ្យពិនិត្យទៅលើប្រធានផ្សេងដែលនឹងត្រូវលើកមកក្នុងសវនាការដំណាក់កាលក្រោយៗមកទៀតទេ"។ *ប្រៀបធៀប* ដីកាដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D427, កថាខណ្ឌ ១៩០ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់ទៀតដែលបានលើកឡើងថា "ជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាអន្តរជាតិមួយដែលជាការប្រឈមមុខដាក់គ្នារវាងសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម និងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ បានផ្ទុះឡើងសឹងតែភ្លាមៗ បន្ទាប់ពីកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធប្រជាជនរំដោះជាតិកម្ពុជា ("CPNLAF") បានចូលកាន់កាប់ទីក្រុងភ្នំពេញ នៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥។ ជម្លោះប្រដាប់អាវុធនេះបានអូសបន្លាយ

១២. ប្រសិនបើសំណើរបស់ ក.ស.ព[10] ដែលស្នើសុំឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្ដីពីទំនាក់ទំនង ចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានបដិសេធនោះ (ទោះ ដោយសារមូលហេតុនៃការអាចទទួលយកបានក្ដី ឬដោយសារបញ្ហាអង្គសេចក្ដី) "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" នឹងបញ្ចប់ដោយស្វ័យប្រវត្តិ ព្រោះថាធាតុផ្សំទូទៅនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (ពោលគឺ ទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ) មិនអាចត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយផ្អែកលើភ័ស្តុតាងដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអះអាងថា ខ្លួនមានបំណងនឹងបើកសវនាការក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង"[11]។ សេណារីយ៉ូនេះនឹងមិនអាចត្រូវដោះស្រាយបាន តាមរយៈការកែប្រែដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទេ ដែលនៅដំណាក់កាលនេះ នឹងធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ការការពារសិទ្ធិរបស់លោក អៀង សារី ក្នុងការទទួលបានឱកាសក្នុងការរៀបចំការការពារខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពមិនខាន។

៣. សិទ្ធិទទួលបានការកាត់សេចក្ដីត្រឹមត្រូវ

១៣. ដោយអនុម័តយកការបកស្រាយតាមន័យទូលាយនូវវិធាន ១០៤(៤)(ក) ទៅតាមអត្ថន័យនៃវិធាន ២១ និង មាត្រា ៣៣ថ្មី មាត្រា ៣៥ថ្មី និង មាត្រា ៣៧ថ្មី នៃច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានយុត្តាធិការក្នុងការសន្និដ្ឋានថា "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" នឹងបានបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ប៉ុន្តែវាមិនដូច្នេះទេដោយសារតែសេចក្ដីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចទទួលយកយុត្តាធិការលើបណ្ដឹងសាទុក្ខភ្លាមៗនេះបាន ដោយអនុលោមតាមវិធាន ១០៤(៤)(ក) ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ។

១៤. មាត្រា ៣៣ថ្មី មាត្រា ៣៥ថ្មី និង មាត្រា ៣៧ថ្មី[12] នៃច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងវិធាន ២១

យ៉ាងហោចណាស់រហូតដល់ពេលដែលកងទ័ពវៀតណាមបានវាយចូលដល់ទីក្រុងភ្នំពេញនាថ្ងៃទី ៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ និងនៅពេលក្រោយៗមកទៀត"។

[10] សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្ដីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ E95 ("សំណើ")។

[11] *សូមមើល* សេចក្ដីសម្រេចលើដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី, ឧបសម្ព័ន្ធ។

[12] មាត្រា ៣៧ថ្មី ចែងថា៖ "ប្រការដែលបានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣៤ និង៣៥ ត្រូវអនុវត្តដូចគ្នា *(mutatis mutandi)* ចំពោះការជំនុំជម្រះក្ដីនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៃតុលាការកំពូល"។

រួមគ្នា ធានាថាសិទ្ធិរបស់លោក អៀង សារី ក្នុងការទទួលបានសវនាការត្រឹមត្រូវ ត្រូវបានគោរព យ៉ាងពេញលេញនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល។ មាត្រា ៣៣ថ្មី តម្រូវថា កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវ "ប្រព្រឹត្តទៅឲ្យបានត្រឹមត្រូវ និងឆាប់រហ័ស ... ដោយមានការគោរពយ៉ាងពេញលេញដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ"។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវអនុវត្ត "យុត្តាធិការរបស់ខ្លួនសមស្របតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹមត្រូវ និងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់ដូចដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៤ និង១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយឆ្នាំ ១៩៦៦ [("ICCPR")]"។ មាត្រា ១៤(៥) នៃ ICCPR បានធានាថា "ជនគ្រប់រូបដែលជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវមានសិទ្ធិសុំឲ្យសាលាក្តីជាន់ខ្ពស់ពិនិត្យទៅលើការប្រកាសពិរុទ្ធភាព និងការផ្តន្ទាទោសឡើងវិញស្របតាមច្បាប់"[13]។ នេះមានន័យថា ប្រសិនបើច្បាប់ចែងពីដំណោះស្រាយតាមរយៈធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដំណោះស្រាយនេះមិនមែនកំហិតត្រឹមតែខ្លឹមសាររបស់វា ឬក្នុងវិធីមួយគ្មានសមាមាត្រទេ។ មាត្រា ១៤(៣) បានផ្តល់សិទ្ធិដល់ លោក អៀង សារី ក្នុងការទទួលបានការធានាកម្រិតអប្បបរមាឲ្យមានសវនាការត្រឹមត្រូវ ដោយរួមមានសិទ្ធិ៖ **ក**.ទទួលបានព័ត៌មានឲ្យបានលឿន និងមានលក្ខណៈពិស្តារ អំពីលក្ខណៈ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងរូបគាត់ផងដែរ និង **ខ**. ទទួលការកាត់ទោសដោយគ្មានការពន្យារពេល[14]។ សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានឲ្យបានលឿន និងមានលក្ខណៈពិស្តារ អំពីលក្ខណៈ និង

---

[13] *សូមមើល រឿងក្តី Poitrimol តទល់នឹង ប្រទេសបារាំង,* សំណុំរឿងលេខ Eur Ct. H.R. 14032/88, សាលដីកាចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៣, កថាខណ្ឌ ៣៥-៣៨ *រឿងក្តី Bogdanka Dimova តទល់នឹង ប្រទេសប៊ុលហ្គារី,* សំណុំរឿងលេខ Eur. Comm. H. R. App. No. 31806/96, របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការ, ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ វិច្ឆិកា, កថាខណ្ឌ ៥២-៥៩ (ដោយសម្រេចថាប្រសិនបើច្រានចោលបណ្តឹងណាមួយដែលសុំឲ្យពិនិត្យឡើងវិញ ឬបដិសេធចោល គឺជាលទ្ធផលនៃការលុបចោលផ្នែកណាមួយនៃតុលាការ ការលុបចោលនេះនឹងរំលោភដល់សិទ្ធិក្នុងការចូលរួមនេះហើយ)។

[14] *សូមមើល* U.N. CCPR, សេចក្តីអធិប្បាយជាទូទៅលេខ ៣២, មាត្រា ១៤៖ "សិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី និង សិទ្ធិទទួលបានការកាត់សេចក្តីប្រកបដោយយុត្តិធម៌, ឯកសារ អ.ស.ប លេខ CCPR/C/GC/32, ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧, កថាខណ្ឌ៖ "សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការកាត់សេចក្តីដោយពុំមានពន្យារពេល ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៤, កថាខណ្ឌ ៣(គ) គឺមិនត្រឹមតែបង្កើតឡើងដើម្បីបញ្ចៀសមិនឲ្យទុកឲ្យជនជាប់ចោទស្ថិតក្នុងភាពមិនច្បាស់លាស់ចំពោះជោគវាសនារបស់ខ្លួនក្នុងរយៈពេលយូរពេកទេ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំឃាំងក្នុងអំឡុងពេលសវនាការនោះ ដើម្បីធានាថា នៅក្នុងករណីជាក់លាក់ ការដកហូតសិទ្ធិបែបនេះមិនត្រូវមានរយៈពេលយូរជាងការចាំបាច់នោះទេ តែក៏សម្រាប់បម្រើឲ្យប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌ដែរ។ អ្វីដែលជាការសមហេតុសមផលសម្រាប់យកទៅវាយតម្លៃនៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃករណីនីមួយៗ ដោយរាប់បញ្ចូលយ៉ាងសំខាន់នូវភាពស្មុគស្មាញនៃករណីនោះផង ការប្រព្រឹត្តរបស់ជនជាប់ចោទ និងលក្ខណៈ

មូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងរូបគាត់ មានន័យថា មិនត្រូវរំពឹងថា មេធាវីការពារក្តីត្រូវធ្វើការប៉ាន់ស្មានអំពីវិធី និងថាតើភាគីនឹងត្រូវទទួលយកដើម្បីផ្តល់ភស្តុតាងទាក់ទងនឹងអត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងសវនាការដំណាក់កាលដំបូងទេ[15]។ មាត្រា ៣៥ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ក៏បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់អំពីសិទ្ធិរបស់លោក អៀង សារី ក្នុងការទទួលបាននូវការធានាកម្រិតអប្បបរមាឲ្យមានការកាត់សេចក្តីដោយត្រឹមត្រូវនេះផងដែរ។

១៥. មាត្រា ២១ ចែងថា លិខិតុបករណ៍សំខាន់របស់ អ.វ.ត.ក រួមទាំងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងវិធានផ្ទៃក្នុងផងដែរ "ត្រូវតែបកស្រាយក្នុងន័យការពារជានិច្ចដល់ប្រយោជន៍ ... ជនជាប់ចោទ ... ដើម្បីធានាអំពីសច្ចភាពផ្លូវច្បាប់ និងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រកបដោយតម្លាភាព ដោយគិតដល់លក្ខណៈពិសេសរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដូចមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងកិច្ចព្រមព្រៀង"។ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅនេះ "កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅ អ.វ.ត.ក ត្រូវតែមានភាពយុត្តិធម៌ និងត្រូវគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខ ហើយត្រូវរក្សាបាននូវតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយ"។

ដែលបញ្ហានោះត្រូវបានឆ្លើយតបដោយអាជ្ញាធរខាងផ្នែករដ្ឋបាល និងតុលាការនោះ ...។ <u>ការធានានេះមិនត្រឹមតែពាក់ព័ន្ធជាមួយពេលវេលារវាងការចោទប្រកាន់ទោសជាផ្លូវការចំពោះជនជាប់ចោទ និងរយៈពេលដែលការកាត់សេចក្តីគួរតែចាប់ផ្តើមដំណើរការនោះប៉ុណ្ណោះទេ តែក៏ពាក់ព័ន្ធផងដែរទៅនឹងពេលវេលារហូតដល់ពេលសាលដីកាស្ថាពរលើបណ្តឹងសាទុក្ខ។ គ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់ ទោះបីស្ថិតនៅក្នុងតុលាការថ្នាក់ទី១ ឬទៅលើបណ្តឹងសាទុក្ខក៏ដោយ ក៏ត្រូវដំណើរការ "ដោយពុំមានការពន្យារពេលឡើយ"</u>"។ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម អត្ថបទដកស្រង់ខាងក្នុងត្រូវបានលុបចោល), *អាចរកបាននៅគេហទំព័រ៖* http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/437/71/PDF/G0743771.pdf?OpenElement។

[15] *សូមមើល* STEFAN TRECHSEL, HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL PROCEEDINGS 203 (Oxford University Press, 2005)៖ "សូម្បីតែមានការសន្និដ្ឋានថា មានកំហុសបច្ចេកទេសបានកើតឡើងក្នុងពេលរៀបចំសេចក្តីព្រាងនៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនោះ ការបកស្រាយសមហេតុសមផលនូវមាត្រា ៦(៣)(ក) [នៃ ECHR ពោលគឺសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ "ក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានសមរម្យ តាមភាសាមួយដែលជនជាប់ចោទអាចយល់បាន និងមានលក្ខណៈពិស្តារ អំពីលក្ខណៈ និងសំអាងហេតុនូវការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងជនជាប់ចោទនោះ"] តម្រូវថា សិទ្ធិនេះត្រូវបានយកទៅអនុវត្តយ៉ាងតឹងរ៉ឹង ហើយថា គេមិនគួររំពឹងឲ្យចុងចោទធ្វើការទស្សន៍ទាយដោយប្រាជ្ញានោះទេ។ អ្នកដែលប្រព្រឹត្តកំហុសត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះ ផលវិបាកនៃកំហុសឆ្គងទាំងនោះ គេមិនអាចទទួលយកបានទេថា ចុងចោទជាអ្នកទទួលរងនូវកំហុសដែលប្រព្រឹត្តឡើងដោយភាគីរដ្ឋអាជ្ញា" នោះ។ មេធាវីការពារក្តីសូមលើកឡើងថា ក្នុងការជំនុំជម្រះទោស អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគួរអនុវត្តគោលការណ៍នេះឲ្យបានដូចគ្នា *(mutatis mutandi)* ទាំងនៅក្នុងកាលៈទេសៈទាំងនេះ និងទាំងក្នុងកាលៈទេសៈដទៃទៀតដែរ។

៤. ការបកស្រាយតាមន័យទូលាយចំពោះវិធាន ១០៤(៤)(ក) តាមអត្ថន័យនៃវិធាន ២១ និង មាត្រា ៣៣ ថ្មី មាត្រា ៣៥ ថ្មី និង មាត្រា ៣៧ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក គឺជាការចាំបាច់

១៦. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលគួរតែអនុម័តយកនូវការបកស្រាយតាមន័យទូលាយចំពោះសិទ្ធិក្នុងការប្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗនៅក្នុងកាលៈទេសៈពិសេសនេះ ដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់លោក អៀង សារី ក្នុងការទទួលបានការកាត់សេចក្តីត្រឹមត្រូវ ដើម្បី៖ ក.ឲ្យការវិនិច្ឆ័យទោស និងផ្តន្ទាទោសដែលអាចនឹងកើតមាន ត្រូវបានពិនិត្យសាជាថ្មីដោយស្ថាប័នតុលាការជាន់ខ្ពស់អនុលោមទៅតាមច្បាប់[16] ខ.ទទួលបានព័ត៌មានឲ្យបានលឿន និងមានលក្ខណៈពិស្តារ អំពីលក្ខណៈ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងរូបគាត់[17] និង គ.ទទួលការកាត់ទោសដោយពុំពន្យារពេល[18]។

១៧. ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចជាស្ថាពរថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ <u>ពិតជា</u>បង្កើតបានជាធាតុផ្សំមួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ បន្ទាប់ពីមានបណ្តឹងសាទុក្ខទៅលើសាលក្រមដំបូងនៅក្នុង "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" (ដូចមានចែងក្នុងដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី)[19] អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលចាំបាច់ត្រូវសម្រេចទៅលើបញ្ហាអង្គហេតុនានាដូចតទៅ៖ ក. តើជម្លោះប្រដាប់អាវុធបែបនេះមានអត្ថិភាពក្នុងអំឡុងពេលដែលបានលើកឡើងក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះឬទេ និង ខ. តើអំពើនានាដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបង្កើតជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមានទំនាក់ទំនងគ្រប់គ្រាន់ជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធនេះឬទេ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើភាគីមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យផ្តល់ភស្តុតាងស្តីពីបញ្ហាទាំងនេះក្នុងអំឡុងពេល "សវនាការដំណាក់កាលដំបូង" ទេ

---

[16] ICCPR, មាត្រា ១៤(៣)។

[17] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*, មាត្រា ១៤(៣)(ក)។

[18] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*, មាត្រា ១៤(៣)(គ)។

[19] អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអះអាងពីចេតនារបស់ខ្លួន "ចេញសាលក្រមដំបូងដែលកំណត់ត្រឹមបទចោទ និងការចោទប្រកាន់លើអង្គហេតុមួយចំនួននៅដំណាក់កាលដំបូង ដោយមិនចាំបាច់រង់ចាំការបញ្ចប់ការជំនុំជម្រះទាំងមូល ទាក់ទិននឹងគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់នៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះឡើយ", សេចក្តីសម្រេចលើដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី, កថាខណ្ឌ ៨។

នោះ (ករណីនេះអាចនឹងកើតឡើង ប្រសិនបើសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះមិនត្រូវបានផ្អាក ឬត្រូវកំណត់ថាជាមោឃៈភ្លាមៗនោះទេ) អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល "មិនទទួលបាន" ភស្តុតាងនេះទេ ហើយកំណត់ហេតុនៃសវនាការនឹងពុំមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ ដែលអាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះនេះសម្រេច "យ៉ាងច្បាស់លាស់" ទៅលើអង្គហេតុឱ្យបានសមរម្យនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងត្រូវមានសវនាការពិនិត្យភស្តុតាងបន្ថែមលើបញ្ហានេះដោយអនុលោមតាមវិធាន ១០៨(៧)[20]។ នឹងគ្មានការផ្តល់ភស្តុតាងអំពីបញ្ហាស្តីពីទំនាក់ទំនងនេះទេនៅពេលសវនាការ។ ដូច្នេះ ភាគីដាក់សំណើនឹងមិនអាចបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងវិធាន ១០៨ (៧) ដែលថា គាត់ "កំណត់យ៉ាងច្បាស់អំពីសំអាងហេតុជាក់លាក់ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមាន ដែលត្រូវបានបង្គាប់ឱ្យមានភស្តុតាងបន្ថែម"។

១៨. សេណារីយ៉ូនេះ ដែល៖ **ក**. កម្រិតសិទ្ធិរបស់លោក អៀង សារី ក្នុងការប្តឹងសាទុក្ខ "ទៅតាមខ្លឹមសាររបស់វា" **ខ**. តម្រូវឱ្យមេធាវីការពារក្តីចូលរួមក្នុង "ការទស្សន៍ទាយដោយប្រើប្រាជ្ញា" ដោយសារដីកា និងសេចក្តីសម្រេចនានារបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និង **គ**. ពន្យារពេលមិនចាំបាច់ក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចទៅលើបញ្ហាសត្យានុម័ត នឹងរំលោភសិទ្ធិរបស់លោក អៀង សារី ក្នុងការទទួលបាន៖ **ក**.ការប្តឹងសាទុក្ខទៅកាន់តុលាការជាន់ខ្ពស់តាមផ្លូវច្បាប់ **ខ**.ទទួលបានព័ត៌មានឱ្យបានលឿន និងមានលក្ខណៈពិស្តារ អំពីលក្ខណៈ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងរូបគាត់ និង **គ**. ទទួលការកាត់ទោសដោយពុំពន្យារពេល។ ការរំលោភបំពានទាំងនេះអាចនឹងដោះស្រាយបានតាមរយៈការសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខនេះដោយភ្លាមៗ។ លោក អៀង សារី មានសិទ្ធិជាសារវន្តក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានអំពីធាតុផ្សំនៃអំពើឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ដែលគាត់ត្រូវបានចោទប្រកាន់មកលើគាត់ មុននឹងចាប់ផ្តើមដំណើរការសវនាការ។

គ. សំណើសុំឱ្យមានសវនាការផ្ទាល់មាត់ជាសាធារណៈ

[20] វិធាន ១០៨(៧) ចែងថា៖ "ភាគីអាចស្នើសុំបន្ថែមភស្តុតាងចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យោងតាមវិធាន ៨៧(៣) បើសិនជាភស្តុតាងនោះ មិនអាចរកបានក្នុងពេលសវនាការ ហើយដែលអាចជាកត្តាកំណត់នាំឱ្យឈានដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងសវនាការ។ សេចក្តីស្នើសុំបន្ថែមភស្តុតាងត្រូវបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីទំនាក់ទំនង ដោយផ្ទាល់រវាងភស្តុតាងបន្ថែមថ្មីនោះ ជាមួយនឹងសម្អាងហេតុជាក់លាក់ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើក។ ភាគីផ្សេងទៀតដែលរងការប៉ះពាល់ដោយសេចក្តីស្នើសុំនេះ អាចធ្វើការឆ្លើយតបក្នុងរយៈពេល១៥ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីស្នើសុំនោះ"។

១៩. មេធាវីការពារក្តីសូមស្នើឲ្យមានសវនាការផ្ទាល់មាត់ជាសាធារណៈមួយ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាផ្សេងៗដែលលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ។ វិធាន ១០៩ (១) ចែងថា ជាទូទៅ សវនាការនឹងត្រូវរៀបចំធ្វើជាសាធារណៈ[21]។ បណ្តឹងសាទុក្ខនេះប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់លោក អៀង សារី ក្នុងការទទួលបានការកាត់សេចក្តីដោយត្រឹមត្រូវ និងប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការនីតិវិធីនាពេលអនាគតផង ដូច្នេះ វាជាប្រយោជន៍របស់សាធារណជនកម្ពុជា។ គ្មានបញ្ហាណាមួយដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខនេះ ជាបញ្ហាសម្ងាត់ឡើយ។

IV. ច្បាប់ជាធរមាន

ក. គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព

២០. គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពចែងថា ជនជាប់ចោទមិនអាចត្រូវបានផ្តន្ទាទោសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលមិនមានចែងក្នុងច្បាប់នៅពេលដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តនោះទេ[22]។ គោលការណ៍នេះមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ យ៉ាងដូច្នេះថា[23]៖

> ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌគ្មានអានុភាពជាប្រតិសកម្មទេ គឺថា បទល្មើសណាបានប្រព្រឹត្តិមុនបទប្បញ្ញត្តិរបស់ច្បាប់ បទល្មើសនោះមិនអាចត្រូវនិគ្រោះដោយទោសរបស់ច្បាប់ ដែលទើបនឹងបញ្ញត្តិថ្មីនេះបានទេ។
>
> ប៉ុន្តែ បើច្បាប់ថ្មីលុបចោលបទល្មើសណាមួយ ឬសម្រាលទោសរបស់បទល្មើសណាមួយវិញ បទល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តិមុនច្បាប់ថ្មីនេះត្រូវបានរួចផុតពីទោស ឬក៏ទោសនោះត្រូវបានស្រាលតាមច្បាប់ថ្មីនេះដែរ កុំឲ្យតែបទល្មើសនោះបានទទួលផ្តន្ទាជាស្ថាពររួចអស់ទៅហើយ។

---

[21] វិធាន ១០៩(១) ចែងថា៖ "សវនាការនៃអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវធ្វើឡើងជាសាធារណៈ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាច ធ្វើសេចក្តីសម្រេចពិចារណាលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ ដោយផ្អែកតែលើមូលដ្ឋាននៃសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍ដែលដាក់ដោយភាគីតែប៉ុណ្ណោះ"។

[22] *សូមមើល* មាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦; ICCPR, មាត្រា ១៥។

[23] បកប្រែក្រៅផ្លូវការពីភាសាបារាំង។

២១. គោលការណ៍នេះក៏មានចែងផងដែរនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និង ICCPR ដែលត្រូវតែគោរពដោយអនុលោមតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក[24]។ មាត្រា ១៥ នៃ ICCPR ចែងអំពីគោលការណ៍នេះយ៉ាងដូច្នេះថា៖

> ១.គ្មានជនណាម្នាក់ ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយ ដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះ មិនត្រូវដាក់ទោសឲ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ។ ប្រសិនបើក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយ ច្បាប់បានបញ្ញត្តិឲ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន ជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលជាងនេះ។
>
> ២.គ្មានបញ្ញត្តិណាមួយក្នុងមាត្រានេះប្រឆាំងនឹងការជំនុំជម្រះក្តី ឬការផ្តន្ទាទោស

[24] បើតាមមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី ៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៩៩ (“រដ្ឋធម្មនុញ្ញ”) ចែងថា៖ “ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា *ទទួលស្គាល់និងគោរព*សិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិមនុស្ស សិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ” (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ បើតាមមាត្រា ៣៣ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ចែងថា៖ “អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញរបស់សាលា ដំបូងត្រូវអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនសមស្រប តាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹមត្រូវនឹងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់ ដូចដែលបានចែងក្នុងមាត្រា១៤ និង១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិឆ្នាំ១៩៦៦ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ”។ បើតាមមាត្រា ១៣(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជា នូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យចែងថា៖ “សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤ និ ១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិឆ្នាំ ១៩៦៦ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ត្រូវតែបានគោរពនៅទូទាំងដំណើរការនៃការជំនុំជម្រះក្តី។ គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពក៏ត្រូវបានគាំទ្រស្រដៀងគ្នាដែរនៅក្នុងលិខិតុបករណ៍ដទៃទៀតស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សដែរ។ *សូមមើល* ECHR, មាត្រា ៧; អនុសញ្ញាអន្តរអាមេរិកាំងស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស, មាត្រា ៩; ធម្មនុញ្ញស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិប្រជាជននៅទ្វីបអាហ្វ្រិក, មាត្រា ៧(២); លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICC, មាត្រា ២២, ២៤; អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទីបីឆ្នាំ ១៩៤៩, មាត្រា ៩៩; អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទីបួនឆ្នាំ ១៩៤៩, មាត្រា ៦៧។ គោលការណ៍នេះក៏ត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយតុលាការ ICTY ដែរ។ *សូមមើលជាឧទាហរណ៍ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Vasiljević,* សំណុំរឿងលេខ IT-98-32-T, សាលក្រម, ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០២, កថាខណ្ឌ ១៩៣; *រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Galić,* សំណុំរឿង IT-98-29-T, សាលក្រម, ចុះថ្ងៃទី ៥ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៣, កថាខណ្ឌ ៩២។

ដល់ជនណាម្នាក់ចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយ ដែលនៅពេលដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះ អំពើនោះជាអំពើឧក្រិដ្ឋ យោងតាមគោលការណ៍ច្បាប់ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍ប្រជាជាតិ។

២២. ដើម្បីបំពេញតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនៅ អ.វ.ត.ក ដូចដែលបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះ[25] ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌនានាដូចតទៅនេះ៖ **ក.** អំពើឧក្រិដ្ឋចាំបាច់ត្រូវមានចែងក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និង **ខ.**អំពើឧក្រិដ្ឋត្រូវមានចែងក្នុងច្បាប់ជាតិ អន្តរជាតិ ឬនៅក្នុងគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាជាតិ ក្នុងខណៈពេលដែលប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋនោះ[26]។

២៣. នៅពេលដែលលក្ខខណ្ឌខាងលើត្រូវបានបំពេញរួចហើយ គេត្រូវបង្ហាញថា ជនត្រូវចោទ/ជនជាប់ចោទ អាចប្រមើលមើលដឹងថាជាបទល្មើស និងដឹងថាមានច្បាប់ចែងផងដែរ[27]។ ពាក់ព័ន្ធនឹងការដែលអាចប្រមើលមើលដឹងថាអំពើនោះជាបទល្មើសបាន ជនជាប់ចោទត្រូវតែអាចវាយតម្លៃដឹងបានថា អំពើនោះជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌក្នុងន័យដែលអាចដឹងបានជាទូទៅ ដោយមិនយោងទៅ

---

[25] *សូមមើល* សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ, ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ D427/1/30 ("សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ"), កថាខណ្ឌ ២២៦; *រឿងក្តី កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច"*, សំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក/អជសង, សាលក្រម, ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ E188 ("*សាលក្រម ឌុច*"), កថាខណ្ឌ ២៧-២៨។

[26] មេធាវីការពារក្តីលោក អៀង សារី បានជំទាស់ទៅនឹងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាទម្រង់លាតសន្ធឹងនេះ ទោះបីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនទាន់បានចេញសេចក្តីសម្រេចលើបញ្ហានេះក៏ដោយ។ មាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ តម្រូវថា ច្បាប់ត្រូវតែមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិជាធរមាននៅពេលដែលអំពើឧក្រិដ្ឋនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត។ ហេតុនេះ មេធាវីការពារក្តីជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលថា គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពអាចបំពេញបាន ប្រសិនបើច្បាប់មួយមាននៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ឬនៅក្នុងគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់។ *សូមមើល* សេចក្តីសង្ខេបអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់លោក អៀង សារី និងការជូនដំណឹងនៃការមិនគោរពតាមអនុស្សរណៈក្រៅផ្លូវការនានានាពេលអនាគត ដែលត្រូវបានចេញជំនួសឲ្យសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុរបស់តុលាការ ដែលជាកម្មវត្ថុបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ E51/4, ដោយយោងទៅដល់អញ្ញត្រកម្មរបស់លោក អៀង សារី ដែលថា អ.វ.ត.ក ពុំមានយុត្តាធិការដើម្បីអនុវត្តអំពើឧក្រិដ្ឋអន្តរជាតិ និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលប្រឆាំងនឹងរូបគាត់ទេ។

[27] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ២២៩; សាលក្រមលើសំណុំរឿង *ឌុច*, កថាខណ្ឌ ២៨, ៣១។

ដល់បទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ណាមួយឡើយ[28]។ ពាក់ព័ន្ធនឹងការដែលអាចដឹងថាអំពើនោះមានចែងក្នុងច្បាប់ គេអាចពឹងផ្អែកលើច្បាប់ដែលមានមូលដ្ឋានពីទំនៀមទម្លាប់បាន[29]។

២៤.

ខ. ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ

២៥. ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រូវបានកំណត់ឡើងដោយធាតុផ្សំចំនួនពីរគឺ៖ ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង *សច្ចាធារណ៍ធម្មានុរូប* (opinio juris)[30]។ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ("ICJ") បានថ្លែងថា៖ "ចំពោះច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ទស្សនៈដែលបានចែករំលែករវាងភាគីចំពោះខ្លឹមសារនៃអ្វីដែលគេចាត់ទុកថាជាវិធាន [ទំនៀមទម្លាប់] មិនទាន់គ្រប់គ្រាន់ទេ។ តុលាការត្រូវទទួលស្គាល់ថាអត្ថិភាពនៃវិធាននោះនៅក្នុង*សច្ចាធារណ៍ធម្មានុរូប* (opinio juris) របស់រដ្ឋ ត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយការអនុវត្ត"[31]។ ទោះបីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋគួរតែ "ទូលំទូលាយ និងមានឯកភាពគ្នាជាក់ស្តែងដើម្បីយកបទប្បញ្ញត្តិនោះមកប្រើប្រាស់"[32] ក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋមិនគួរ "ត្រូវតែស្របដាច់ខាត

---

[28] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ២៣៥; សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម (JCE), ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D97/14/15 ("សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើ JCE"), កថាខណ្ឌ ៤៥។

[29] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ២៣៥; សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើ JCE, កថាខណ្ឌ ២៤៥។

[30] *សូមមើល រឿងក្តី North Sea Continental Shelf Cases (Libyan Arab Jamahirya/Malta), សាលក្រម, របាយការណ៍របស់តុលាការ I.C.J ឆ្នាំ ១៩៨៥,* ទំព័រ ២៩-៣០, កថាខណ្ឌ ២៧៖ "វាជាការពិតដែលថា ធាតុសម្ភារៈនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិគឺត្រូវមើលជាបឋមទៅក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង និង*សច្ចាធារណ៍ធម្មានុរូប (opinio juris)* របស់រដ្ឋ"។

[31] *រឿងក្តីពាក់ពាក់ព័ន្ធនឹងសកម្មភាពយោធា និងជីវពលនៅក្នុង និង ប្រឆាំងនឹងប្រទេសនីការ៉ាហ្គា (រឿងក្តី ប្រទេសនីការ៉ាហ្គា តទល់នឹង សហរដ្ឋអាមេរិក), សាលក្រម, របាយការណ៍របស់តុលាការ I.C.J ឆ្នាំ ១៩៨៦,* ទំព័រ ៩៨, កថាខណ្ឌ ១៨៤ *("រឿងក្តី ប្រទេសនីការ៉ាហ្គា")*។

[32] *រឿងក្តី North Sea Continental Shelf Cases (ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ តទល់នឹងប្រទេសដាណឺម៉ាក, ប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ តទល់នឹង ប្រទេសហូឡង់), សាលក្រម, របាយការណ៍របស់តុលាការ I.C.J ឆ្នាំ ១៩៦៩,* ទំព័រ ៤៣, កថាខណ្ឌ ៧៤; ទំព័រ ៤៤, កថាខណ្ឌ ៧៧ *("រឿងក្តី North Sea Continental Shelf Cases")*។ *សូមមើលផងដែរ រឿងក្តីសុំសិទ្ធិជ្រកកោន (ប្រទេសកូឡុំប៊ី/ប៉េរូ), សាលក្រម, របាយការណ៍របស់តុលាការ I.C.J ឆ្នាំ ១៩៥០,* ទំព័រ ២៧៦; MALCOLM N. SHAW, INTERNATIONAL LAW 76 (Cambridge University Press, 6th ed., 2008) ("SHAW")។

ទៅតាមវិធាននោះទេ”[33]។

២៦. *សច្ចាធារណ៍ធម្មានុរូប* (opinio juris) ឆ្លុះបញ្ចាំងនូវទិដ្ឋភាពអត្តនោម័តរបស់ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ អំពើដែលពាក់ព័ន្ធទាំងនេះមិនមិនត្រឹមតែត្រូវតែជាការអនុវត្តរបស់រដ្ឋដែលបានសម្រេចប៉ុណ្ណោះទេ “តែអំពើទាំងនោះត្រូវតែជា ឬត្រូវបានអនុវត្តទៅតាមវិធីបែបនេះ ដែលជាភ័ស្តុតាងនៃជំនឿមួយដែលថា ការអនុវត្តនេះត្រូវបានចងជាកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងវិធាននៃច្បាប់ដែលតម្រូវឱ្យមាន ...។ ហេតុនេះ រដ្ឋសាមីត្រូវតែយល់ថា ខ្លួនត្រូវអនុវត្តឱ្យស្របទៅតាមអ្វីដែលជាកាតព្វកិច្ចក្នុងច្បាប់ដែរ”[34]។ ប្រភពដែលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិរួមមាន សន្ធិសញ្ញា និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ប្រតិភូតំណាងរដ្ឋក្នុងអំឡុងពេលចរចា និងសេចក្តីសម្រេចរបស់ស្ថាប័នតុលាការអន្តរជាតិ[35]។

V. **ឧទ្ធរណ៍**

២៧. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសនៅពេលខ្លួនសន្និដ្ឋានថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ពុំបានតម្រូវឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងអំពីទំនាក់ទំនងរវាងអំពើឧក្រិដ្ឋនានាជាមូលដ្ឋាន ទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលោភបំពានលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព នៅពេលដែលខ្លួនផ្លាស់ប្តូរនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដោយបានដកចេញនូវធាតុផ្សំមួយដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩។ កំហុសលើអង្គច្បាប់នេះ បណ្តាលឱ្យសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះមានមោឃភាព។ ផ្ទុយពីសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះចំពោះបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានមិនបានពិចារណាឱ្យទូលំទូលាយនូវរាល់ប្រភពឯកសារទាំងអស់ដែលចាំបាច់ និងដែលអាចមាន និងមិនបានបកស្រាយនូវរាល់ប្រភពឯកសារដែលខ្លួនបានដកស្រង់យកមកសំអាង ដើម្បីសម្រេចបានលទ្ធផលដែលចង់បាននោះ។ ប្រភពឯកសារនានាដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដកស្រង់យកមកសំអាង

---

33 *រឿងក្តីប្រទេសនីការ៉ាហ្គា,* ទំព័រ ៩៨, កថាខណ្ឌ ១៨៦។

34 *រឿងក្តី North Sea Continental Shelf Cases*, ទំព័រ ៤៤, កថាខណ្ឌ ៧៧។

35 *រឿងក្តីប្រទេសនីការ៉ាហ្គា,* ទំព័រ ៩៨, កថាខណ្ឌ ១៨៨-៩១។ *សូមមើលផងដែរ* SHAW, ត្រង់ទំព័រ ៨២។

មិនបានបង្ហាញពីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ "យ៉ាងទូលំទូលាយ និងមានឯកភាពគ្នាជាក់ស្តែង" ដែលបង្ហាញពីការពុំមានថែងនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ[36]។ ប្រសិនបើមានវិញ ប្រភពឯកសារទាំងនោះនឹងគាំទ្រដល់ការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទុយពីនេះមិនខាន។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះធាតុផ្សំសត្យានុម័តរបស់ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg និងគោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ចំពោះនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលបានបង្កើតឡើងក្រោយពេលបញ្ចប់សង្គ្រាមលោកលើកទី២ ភ្លាមនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយកចិត្តទុកដាក់តិចតួច ឬពុំបានអើពើ ដល់ការពិភាក្សាដេញដោលយោបល់នានាអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីអំពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធដែលបានធ្វើឡើងរវាងបណ្តាគណៈប្រតិភូនៃរដ្ឋនានា ក្នុងអំឡុងពេលរៀបរៀងសេចក្តីព្រាងនៃលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិជាច្រើន ដូចជា សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីអំពើល្មើសរបស់ ILC ឆ្នាំ ១៩៥៤, អនុសញ្ញាស្តីពីអាជ្ញាយុកាលឆ្នាំ ១៩៦៨ និងលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICC នោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំបានអើពើចំពោះភស្តុតាងដែលថា យ៉ាងហោចណាស់ក៏មានលិខិតុបករណ៍ចំនួនពីរដែរ ក្នុងចំណោមលិខិតុបករណ៍ដែលខ្លួនបានដកស្រង់យកមកធ្វើជាសំអាង រួមមានអនុសញ្ញាស្តីពីអាជ្ញាយុកាលឆ្នាំ ១៩៦៨ និងអនុសញ្ញាស្តីពីការរើសអើង (Apartheid) ឆ្នាំ ១៩៧៣ ដែលបានទទួលការគាំទ្រតិចតួចបំផុតពីបណ្តារដ្ឋជាសមាជិក អ.ស.ប ក្នុងអំឡុងអាជ្ញាយុកាលលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។ ប្រភពឯកសារជាច្រើនដែលដកស្រង់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនមែនជាប្រភពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលកំណត់និយមន័យដោយតុលាការ ICJ នោះទេ[37]។ ជាងនេះទៀត ទោះបីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនជាប់កាតព្វកិច្ចទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏ដោយ[38] ក៏អង្គជំនុំជម្រះនេះមិនបានពិចារណាឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និង

---

[36] *សូមមើល* ផ្នែក ក-ឆ *ខាងក្រោម* សម្រាប់ការវិភាគពីប្រភពឯកសារដែលបានដកស្រង់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់របស់ខ្លួន, កថាខណ្ឌ ១៣-៣២។

[37] អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដកស្រង់នូវសេចក្តីប្រកាសព័ត៌មានជាច្រើនមកធ្វើជាភ័ស្តុតាងពីការគាំទ្រជាឯកច្ឆ័ន្ទក្នុងចំណោមប្រតិភូនៅឯសន្និសីទស្តីពីការបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ដោយដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងចេញ។ *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់, លេខ ៧២-៧៤។

[38] ដូចដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា "វាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់តុលាការ ចំពោះកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីមួយចំនួនដែលកំពុងរង់ចាំដំណោះស្រាយ ដែលថា សេចក្តីសម្រេចលើអង្គច្បាប់នៅក្នុងរឿងក្តីមួយ នឹងជាសេចក្តីណែនាំដល់តុលាការចំពោះរឿងក្តីស្រដៀងគ្នាលើកក្រោយ នៅពេលដែលមិនមានអំណះអំណាង ឬកាលៈទេសៈថ្មីត្រូវបានលើកឡើង", *រឿងក្តី កាំង ហ្កេក*

មិនបានគោរពដល់សំអាងហេតុមុនៗរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបញ្ហានេះដែរ[39]។ ការវិភាគទៅលើសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ខាងក្រោមនេះ ឆ្លុះបញ្ចាំងដីកាដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដោះស្រាយចំពោះលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ និងឯកសារដទៃទៀត។

ក. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការបកស្រាយធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg និងច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង [សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់, កថាខណ្ឌ ១៣-២០]

១. ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg

២៨. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសន្និដ្ឋានថា ពាក្យពេចន៍ដែលបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងសាលក្រមនៃតុលាការ Nuremberg ពុំមានភាពច្បាស់លាស់ថាតើលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងដែលមានចែងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg គឺជាការកំណត់ដែនសមត្ថកិច្ចយុត្តាធិការជាក់លាក់ផ្សេងពីគេ

អ៊ាវ ហៅ "ឌុច", សំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អវតក/កសចស (អបជ ០២) សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់លោក អៀង សារី សុំដោះស្រាយស្តីពីការអនុវត្តទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ជំទាស់ទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច", ចុះថ្ងៃទី ៥ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៨, ឯកសារលេខ D99/3/19, កថាខណ្ឌ ១៤។ ក.ស.ព មិនបានលើកឡើងនូវទឡ្ហីករណ៍ថ្មីៗដែលទាក់ទិននឹងអត្ថិភាពរបស់ទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ទេ។ ប្រៀបធៀបសំណើនេះ ទៅនឹងសារណាពីមុនរបស់ ក.ស.ព ដែលបានលើកឡើងនូវទឡ្ហីករណ៍ដូចៗគ្នាដែរគឺ៖ ចម្លើយតបរួមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ នួន ជា អៀង សារី និង អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ, ចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D427/1/17, កថាខណ្ឌ ១៧៤, ១៧៦-១៨៣។

[39] *សូមមើល* សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ៣០៧-១១; សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ធ្វើឡើងដោយ នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ, ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១១, ឯកសារលេខ D427/3/15 ("សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើករណី នួន ជា"), កថាខណ្ឌ ១៣៧-៤៤។ នៅក្នុងករណី *ឌុច* ដោយពុំបានស្នើឲ្យមានការដាក់សារណាពីភាគី ឬអ្នកដែលពុំមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តីទេនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេច*ដោយឯកឯង (sua sponte)* ថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ មិនបានតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធទេ។ សាលក្រមលើសំណុំរឿង *ឌុច,* កថាខណ្ឌ ២៨៣, ២៩១-៩២។ ក្រៅពីនៅក្នុងកថាខណ្ឌដំបូងនៃសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងនូវសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ តែនៅពេលអង្គជំនុំជម្រះនេះសង្ខេបពីទឡ្ហីករណ៍របស់ ក.ស.ព តែប៉ុណ្ណោះ។ *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់, កថាខណ្ឌ ៥-៦។

ចំពោះធម្មនុញ្ញនេះឬទេ ឬតើលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្ដីពីទំនាក់ទំនង បានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវការអនុវត្តច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈទូទៅឬទេ[40]។ មេធាវីការពារក្ដីសូមលើកឡើងថា ពាក្យពេចន៍នៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ឆ្លុះបញ្ចាំងពី "ដើមកំណើត" នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបានកើតឡើងពីច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាម នៅចុងសតវត្សរ៍ទី១៩ និងដើមសតវត្សរ៍ទី២០[41]។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធត្រូវបានបញ្ចូល ដើម្បីបញ្ចៀសនូវការចោទប្រកាន់ដែលថា គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពត្រូវបានរំលោភបំពាន ប្រសិនបើធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg មិនបានបញ្ចូលទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធទេនោះ គេមានការសង្ស័យថា អាចនឹងពុំមានមូលដ្ឋានច្បាប់ពេញលេញក្នុងការជំនុំជម្រះនូវបទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះ ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២[42]។

---

40 សេចក្ដីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់, កថាខណ្ឌ ១៣។

41 *សូមមើល* សារណាឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបរួមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ នួន ជា, អៀង សារី និង អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ, ចុះថ្ងៃទី ៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D427/1/23 ("សារណាឆ្លើយតបរបស់ អៀង សារី"), កថាខណ្ឌ ៨៧; បណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ, ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១០, ឯកសារលេខ D427/1/6, កថាខណ្ឌ ១៨៩។ *សូមមើលផងដែរ* M. CHERIF BASSIOUNI, CRIMES AGAINST HUMANITY IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW 77 (Kluwer International, 1999) ("BASSIOUNI")៖ "ជាការសេចក្ដីសន្និដ្ឋានយ៉ាងច្បាស់ថា "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" ជាការប្រៀបធៀបទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងជាការលាតសន្ធឹងនៃឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងថាឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះផ្អែកទៅលើគោលការណ៍សីលធម៌ និងច្បាប់ដូចគ្នាដែលមានតាំងពីយូរណាស់មកហើយ និងដែលជាទ្រទាប់នៃគោលការណ៍ បទដ្ឋាន និងវិធានស្ដីពីការធ្វើឲ្យមានភាពមនុស្សធម៌ និង បទបញ្ញានៅក្នុងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ"; Egon Schwelb, *Crimes Against Humanity*, 23 B. Y.B. INT'L L. 178, 206 (1946) ("Schwelb")៖ "[ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ]គឺជា ... អនុផលនៃសង្គ្រាម ដែលអាចអនុវត្តបានតែនៅក្នុងពេលសង្គ្រាម ឬទាក់ទិនជាមួយសង្គ្រាមតែប៉ុណ្ណោះ និង ប្រសិនបើដាច់ខាតទេនោះវាមានទិសដៅជាបឋម ដើម្បីការពារប្រជាជននៃប្រទេសដទៃប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្ត ដោយអាជ្ញាធរ ឬស្ថាប័នរបស់ប្រទេសឈ្លានពាន ពាក់ព័ន្ធនឹងសង្គ្រាមឈ្លានពាន ...។ ដូចដែលមានកំណត់និយមន័យនៅក្នុងសាលក្រមនៃតុលាការ Nuremberg រួចមកហើយគឺថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្ម "ដែលអម" ឬ "បន្ទាប់បន្សំ" របស់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាពផង ឬការរំលោភដល់ច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាមផង"។

42 សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ៣០៨។ *សូមមើល* BASSIOUNI, ត្រង់ទំព័រ ២៥៥-៥៦៖ ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដាច់ចេញពីឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិ ដោយសារមានធាតុផ្សំបន្ថែមតាមច្បាប់អន្តរជាតិដែលមានលក្ខណៈពិសេសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់។ ធាតុផ្សំមួយតាមច្បាប់អន្តរជាតិដែលមាននៅក្នុងនិយមន័យនៃ "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" នៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ

២៩. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការវិភាគទៅលើធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg។ ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg បានផ្តល់យុត្តាធិការដល់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ ("IMT") ទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង "ក្នុងការប្រតិបត្តិ ឬមានទំនាក់ទំនងទៅនឹង" បទឧក្រិដ្ឋនានាដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការនេះ ពោលគឺ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម[43]។ ចៅក្រមនៅតុលាការ IMT បានអះអាងយ៉ាងច្បាស់ថា ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg តំណាងឲ្យ "យោបល់របស់ច្បាប់អន្តរជាតិដែលមានក្នុងពេលដែលតុលាការនេះត្រូវបានបង្កើតឡើង"[44]។ នៅក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg រួមទាំងលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធផងនោះ គឺជាសេចក្តីប្រកាសពីច្បាប់អន្តរជាតិដែលត្រូវបានទទួលយកដោយប្រទេសភាគច្រើន[45]។

២. រឿងក្តីនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់CCL 10

Nuremberg គឺទំនាក់ទំនងទៅនឹងសង្គ្រាម។ *សូមមើលផងដែរដូចខាងលើ*, ទំព័រ ២៦៥៖ "នៅពេលបង្កើតធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg សង្គ្រាមដែលមានភ្ជាប់ជាមួយនោះមិនអាចផ្តាច់ចេញពីទំនាក់ទំនងរវាង "ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ" ទៅនឹងច្បាប់អនុសញ្ញាអន្តជាតិ និងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលមានជាមុន ដែលបានមិនឲ្យមានការប្រព្រឹត្តបែបនោះនៅក្នុងពេលមានសង្គ្រាមបានទេ។ ប្រសិនបើមិនមានធាតុផ្សំនេះទេ ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg នឹងពិតជាបានរំលោភបំពានដល់ "គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព" មិនខានឡើយ"។

[43] ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ, ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥ ("ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg"), មាត្រា ៦(គ)។

[44] សាលក្រម, *ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធាអន្តរជាតិ*, ក្បាលទី១ (ឆ្នាំ ១៩៤៧) ("សាលក្រមតុលាការ Nuremberg", ទំព័រ ២១៨។ ការប្រកាសនេះកើតឡើងពីរឿងក្តីរបស់ Julius Streicher ដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនូវការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ។ ទោះបីសាលក្រមតុលាការ Nuremberg បានយោងទៅដល់ " ការនិយាយ ការសរសេរ និងបែរបន់ពីការគុំគួនចំពោះជនជាតិជ្វីហ្វអស់រយៈពេល ២៥ ឆ្នាំ" ក៏ដោយ ក៏គាត់ត្រូវបានផ្តន្ទាទោសត្រឹមតែពី ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងពេលមានសង្គ្រាមដែរ។ *ដូចខាងលើ*, ទំព័រ ៣០២, ៣០៤។

[45] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិលេខ 95(I), ការអះអាងបញ្ជាក់ពីគោលការណ៍របស់ច្បាប់អន្តរជាតិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ Nurernberg, ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៦; គោលការណ៍របស់ច្បាប់អន្តរជាតិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ Nurernberg និងនៅក្នុងសាលក្រមរបស់តុលាការនេះ, ឯកសារលេខ ("គោលការណ៍តុលាការ Nuremberg")។ *សូមមើលផងដែរ* ឧបសម្ព័ន្ធ ២៖ អំណាចទៅលើការអនុវត្តរបស់រដ្ឋទាក់ទិននឹងទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (ឆ្នាំ ១៩៦៨ រហូតដល់បច្ចុប្បន្ន) ដែលបានលើកឡើងពីប្រវត្តិនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។

៣០. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសន្និដ្ឋានថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការដែលអនុវត្តច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង មានសារសំខាន់ចំពោះនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិចន្លោះនៅពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩។ អង្គជំនុំជម្រះនេះក៏បានសន្និដ្ឋានផងដែរថា ពុំមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាទេក្នុងចំណោមរឿងក្តីនានាពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ CCL 10 ចំពោះថាតើទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាលក្ខណៈដោយឡែករបស់ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ឬទេ ឬតើវាមានជាទូទៅតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិឬទេ[46]។ មេធាវីការពារក្តីសូមលើកឡើងថា សាលក្រមនានាដែលសម្រេចតាមច្បាប់ CCL 10 មិនគួរត្រូវបានចាត់ទុកថាជាសេចក្តីប្រកាសបែបអាជ្ញាបញ្ហាអំពីច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ជាងធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ឬសាលក្រមរបស់តុលាការ Nuremberg នោះឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទំនងជាទទួលស្គាល់បញ្ហានេះដោយធ្វើការសន្និដ្ឋានថា ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ភ្លាម មាននិយមន័យលើសពីមួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែលត្រូវបានគេទទួលយក[47]។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ស្រប ដោយសន្និដ្ឋានថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការដែលអនុវត្តច្បាប់ CCL 10 ពុំស៊ីសង្វាក់គ្នាទៅលើបញ្ហាទំនាក់ទំនងនេះទេ និងថានៅគ្រប់កាលៈទេសៈទាំងអស់ ច្បាប់ CCL 10 ជា "ច្បាប់ជាតិសុទ្ធសាធ"[48]។

៣១. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសនៅពេលធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើអង្គសេចក្តីពីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការដែលអនុវត្តច្បាប់ CCL 10 ដែលពុំស៊ីសង្វាក់គ្នា។ ទោះបីច្បាប់ CCL 10 ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងប្រទេសអាល្លឺម៉ង់[49] បានលុបនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់នេះក៏ដោយ[50] ក៏ច្បាប់នេះបានបញ្ចូលច្បាប់អន្តរជាតិទៅក្នុងបញ្ញត្តិនានារបស់ខ្លួនដែរ។ បុព្វកថាបានថ្លែងថា ច្បាប់ CCL 10 ត្រូវបានបង្កើតឡើង "ដើម្បីអនុវត្តឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនូវលក្ខខណ្ឌនានាដែល

---

[46] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់, កថាខណ្ឌ ២០។

[47] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ,* កថាខណ្ឌ ១៨។

[48] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ, កថាខណ្ឌ ៣០៩។

[49] សន្និសីទទីក្រុងប៉ៃរឡាំង (Potsdam), ពិធីសារស្តីពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី, ចុះថ្ងៃទី ១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥, ផ្នែក II(A)(1)។

[50] ច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ស្តីពីការផ្តន្ទាទោសចំពោះបុគ្គលដែលមានពិរុទ្ធភាពពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព និង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ, ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៥ ("CCL 10"), មាត្រា II(1)(c)។

មានចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាសទីក្រុងម៉ូស្គូថ្ងៃទី ៣០ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៤៣ និង កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងឡុងថ្ងៃទី ៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥ ហើយធម្មនុញ្ញតុលាការ [Nuremberg] ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីសម្រេចនូវគោលដៅនេះ"។ ទោះបីច្បាប់ CCL 10 បានបញ្ចូលច្បាប់អន្តរជាតិក៏ដោយ តែបុព្វកថាក៏បានបង្ហាញថា ច្បាប់ CCL 10 មានលក្ខណៈជាច្បាប់ជាតិ ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីជំនុំជម្រះទោសពួកឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម "នៅប្រទេសអាល្លឺម៉ង់"[51] ដោយមានតុលាការជាតិអនុវត្តច្បាប់ជាតិតែប៉ុណ្ណោះ[52]។ ថ្វីត្បិតតែមានការលុបចោលទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក៏ដោយ ក៏តុលាការជាច្រើនដែលអនុវត្តច្បាប់ CCL 10 នេះ គោរពយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ Nuremberg ដែរ និងបានតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងរវាងអំពើនានាជាមូលដ្ឋាន និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធដែរ[53]។ ជាងនេះទៅទៀត តុលាការខ្លះត្រូវបានកំហិតដែនសមត្ថកិច្ចលើពេលវេលា ដោយបើកសវនាការស្តាប់តែបទចោទនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលមាន

---

[51] ច្បាប់ CCL 10, បុព្វកថា។ មាត្រា IV ចែងថា នៅពេលជនណាម្នាក់ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មមួយនៅក្នុងប្រទេសមួយក្រៅពីប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ ប្រសិនបើមានសំណើ ជននោះអាចត្រូវផ្ទេរទៅប្រទេសនោះដើម្បីជំនុំជម្រះទោស។ ហេតុនេះ ពាក្យពេចន៍នៅក្នុងច្បាប់ CCL 10 មានន័យថា តុលាការដែលបង្កើតដោយច្បាប់ CCL 10 ពុំមានយុត្តាធិការទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្រៅទឹកដីអាល្លឺម៉ង់ទេ ។ *សូមមើលផងដែរ* BASSIOUNI, ត្រង់ទំព័រ ៣៣; Sydney L. Goldenberg, *Crimes Against Humanity é 1945-1970*, 10 W. ONT. L. REV. 1, 10 (1971) ("Goldenberg")។

[52] គណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម អ.ស.ប, *ប្រវត្តិរបស់គណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមនៃសហប្រជាជាតិ និងការវិវត្តនៃច្បាប់សង្គ្រាម (History of the United Nations War Crimes Commission and the Development of the Laws of War)* (ឆ្នាំ ១៩៤៨) ("របាយការណ៍គណៈកម្មការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម អ.ស.ប"), ទំព័រ ២១៣។

[53] *សូមមើលជាឧទាហរណ៍ រឿងក្តី Flick និងអ្នកដទៃទៀត*, សាលក្រមថ្ងៃទី ២២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៧, ត្រូវបានបោះពុម្ពជាថ្មីនៅក្នុង *ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg តាមច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង*, ក្បាលទី ៦ *("រឿងក្តី Flick និងអ្នកដទៃទៀត")*; *រឿងក្តី Alstoetter និងអ្នកទៃទៀត*, សាលក្រមថ្ងៃទី ៣-៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៧, ត្រូវបានបោះពុម្ពជាថ្មីនៅក្នុង *ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg តាមច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង*, ក្បាលទី ៣ *("រឿងក្តីចៅក្រម")*; *រឿងក្តី Ernst von Weizsaecker និងអ្នកដទៃទៀត*, ដីកាសម្រេចរបស់តុលាការដែលបដិសេធបទចោទទី ៤ និងអនុស្សរណៈដែលភ្ជាប់នឹងបទចោទនោះ, ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៤៨, ត្រូវបានបោះពុម្ពជាថ្មីនៅក្នុង *ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg តាមច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង*, ក្បាលទី ១៣ *("រឿងក្តីរដ្ឋមន្ត្រី")*។

ជម្លោះប្រដាប់អាវុធតែប៉ុណ្ណោះ[54]។ អាស្រ័យហេតុនេះ គេពុំគួរស្មានខុសពីសារៈសំខាន់នៃការលុបលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធចេញពីច្បាប់ CCL 10 ឡើយ[55]។

៣២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការពឹងផ្អែករបស់ខ្លួនទៅលើយុត្តិសាស្ត្រនៃច្បាប់លេខ១០ នៃក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង។ តុលាការពីរនៃតុលាការនានាពុំបានដោះស្រាយដោយផ្ទាល់នឹងសំណួរថាតើទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវមួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិឬទេ។ តុលាការទាំងពីរ ដែលបានដោះស្រាយដោយផ្ទាល់នឹងសំណួរនេះ បានសម្រេចថា ទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា តុលាការនៃតុលាការនានាដែលត្រូវបានបង្កើត អនុលោមតាមច្បាប់លេខ១០នៃក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ពោលគឺ តុលាការ *Flick* និង តុលាការ *Einsatzgruppen* បានបកស្រាយទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ថាជាការកំណត់ផ្នែកយុត្តាធិការជាក់លាក់មួយ[56]។ ក្នុងរឿងក្តី *Flick* តុលាការគ្រាន់តែបានដោះស្រាយថាតើភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនដែរឬទេ ហើយតុលាការនេះពុំបានវាយតម្លៃស្ថានភាពច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិឡើយ[57]។ ទោះយ៉ាង

---

[54] *សូមមើលជាឧទាហរណ៍, រឿងក្តី Ohlendorf និងអ្នកដទៃទៀត*, សាលក្រមថ្ងៃទី ៨៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៤៨, ត្រូវបានបោះពុម្ពជាថ្មីនៅក្នុង *ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg តាមច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង*, ក្បាលទី ៤ *("រឿងក្តី Einsatzgruppen")*, ទំព័រ ១៥; *រឿងក្តី Greifelt និងអ្នកដទៃទៀត*, សាលក្រមថ្ងៃទី ១០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៤៨, *ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg តាមច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង*, ក្បាលទី ៥ *("រឿងក្តី RuSHA")*, ទំព័រ ៨៨; *រឿងក្តី Brandt និងអ្នកដទៃទៀត*, សាលក្រមថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៧, *ការជំនុំជម្រះទោសឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមនៅចំពោះមុខតុលាការយោធា Nuremberg តាមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង*, ក្បាលទី ២ *("រឿងក្តីគ្រូពេទ្យ")*, ទំព័រ ១៧១។

[55] *សូមមើល* Goldenberg, ត្រង់ទំព័រ ១០។

[56] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ១៥៖ "តុលាការមួយចំនួន ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង អនុលោមតាមច្បាប់លេខ ១០ នៃក្រុមប្រឹក្សាត្រួតពិនិត្យ បានបកស្រាយលក្ខណ្ឌទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងធម្មនុញ្ញ Nuremberg ថាជាលក្ខខណ្ឌយុត្តាធិការ" លើកឡើង រឿងក្តី *Flick និង អ្នកផ្សេងទៀត* ទំព័រ ១២១២-១៣ និង*រឿងក្តី Einsatzgruppen* ទំព័រ៤៩៩។

[57] *រឿងក្តី Flick និងអ្នកផ្សេងទៀត* ទំព័រ១២១៣។

នេះក្តី តុលាការ *Flick* បានបដិសេធយ៉ាងច្បាស់លាស់ចំពោះការអះអាងថា ការគ្មានលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងនេះនៅក្នុងច្បាប់លេខ១០ នៃក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងបានពង្រីកវិសាលភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលពុំបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ហើយបានសម្រេចថា ការបកស្រាយបែបនេះនឹងបំពានដល់បុព្វកថានៃច្បាប់លេខ១០នៃក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង[58]។ ចំណែករឿងក្តី *Einsatzgruppen* វិញ ការលើកឡើងរបស់តុលាការដែលថា ច្បាប់លេខ១០នៃក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងបានផ្តល់ឱ្យខ្លួននូវយុត្តាធិការក្នុងការជំនុំជម្រះ "រាល់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិទាំងអស់ ឲ្យតែគេបានដឹងឮ និងយល់បាន ក្រោមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ"[59] *មិនមែនជាខ្លឹមសារសំខាន់* (*obiter dictum*) ទេ។ តាមការសង្កេតរបស់គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកផ្នែកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ដោយសារតែយុត្តិធិការរបស់តុលាការ *Einsatzgruppen* ត្រូវបានកំណត់ជាបណ្តោះអាសន្នចំពោះតែឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅចន្លោះខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៤១ និង ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៤៣ តុលាការនេះអាចត្រឹមតែជំនុំជម្រះបទចោទពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ដែលជាប់ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធប៉ុណ្ណោះ។ ដូច្នេះ ការសង្កេតរបស់តុលាការនេះចំពោះលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនង ពុំមានសារសំខាន់ចំពោះ*សំអាងហេតុនៃសេចក្តីសម្រេច* (*ratio decidendi*) ឡើយ[60]។ ការសង្កេតទាំងនោះមិនអាចត្រូវបានចាត់ទុកថាមានសារសំខាន់ ចំពោះការកំណត់ស្ថានភាពនៃលក្ខខណ្ឌនៃទំនាក់ទំនងក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់

---

[58] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* ទំព័រ១២១២-១២១៤។

[59] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ១៦ *ដោយលើកឡើងរឿងក្តី Einsatzgruppen* ទំព័រ៤៩៩។

[60] *សូមមើល របាយការណ៍ស្តីពីច្បាប់នៃការជំនុំជម្រះឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម* គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ វ៉ុលយ៉ូម XV (ឆ្នាំ ១៩៤៩) ("របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ") ទំព័រ ១៣៧។ *សូមមើលផងដែរ* ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី ទៅនឹងសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងសំណើសុំឱ្យមានសវនាការផ្ទាល់មាត់ ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ E95/4 ("ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី") កថាខណ្ឌ២៤។ Beth Van Schaack *និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ៖ ដោះស្រាយភាពមិនប្រទាក់ក្រឡាគ្នា* ៣៧ COL. J. TRANSNAT'L L. ៧៨៧, ៨១០ (ឆ្នាំ ១៩៩៩) ("Van Schaack")។

អន្តរជាតិនាពេលនោះទេ[61]។

៣៣. មិនដូចតុលាការ *Einsatzgruppen* ទេ តុលាការ *Flick* មានយុត្តាធិការពេលវេលាក្នុងការជំនុំជម្រះរឿងក្ដីនានាដែលបានកើតឡើងមុនពេលសង្គ្រាម *ប៉ុន្តែ* តុលាការនេះបានចោទប្រកាន់បទចោទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ដែលបានកើតឡើងតែក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមប៉ុណ្ណោះ[62]។ ដោយពិចារណាទៅលើភាពខុសគ្នានៃយុត្តាធិការពេលវេលា គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកផ្នែកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ បានយល់ឃើញថា តុលាការ *Flick* មានឥទ្ធិពលជាងតុលាការ *Einsatzgruppen* លើបញ្ហាថាតើទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ជាធាតុផ្សំមួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ដូចត្រូវបានអនុវត្តដោយតុលាការទាំងពីរដែរឬទេ[63]។

៣៤. រឿងក្ដីពីរបន្ថែមនៃច្បាប់លេខ១០ នៃក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ដែលបានលើកឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពោលគឺ ក្នុងរឿងក្ដី *Justice* និងរឿងក្ដី *Ministries* បានបកស្រាយថា ទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាធាតុផ្សំមួយ នៃនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ[64]។ ក្នុងរឿងក្ដី *Justice* តុលាការនេះបានយល់ឃើញថា បើទោះជាច្បាប់លេខ១០នៃក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង បានលុបចោលលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះ

---

[61] វចនានុក្រមច្បាប់ Black"s Law Dictionary ឲ្យនិយមន័យពាក្យ *obiter dictum* ថាជា "មតិយោបល់ចៅក្រមធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេលនៃការផ្ដល់មតិយោបល់ពីសំណាក់ចៅក្រម ប៉ុន្តែពុំសំខាន់ចំពោះសេចក្ដីសម្រេចក្នុងរឿងក្ដីឡើយ ដូច្នេះហើយ ពុំមែនជាអ្វីដែលកើតមានមុនឡើង (បើទោះជាវាអាចមានលក្ខណៈជាការបញ្ចុះបញ្ចូលក្ដី)" វចនានុក្រម BLACK"S LAW DICTIONARY 1100 (បោះពុម្ពលើកទី៨ ឆ្នាំ ២០០៤)។

[62] *រឿងក្ដី Flick និងអ្នកផ្សេងទៀត* ទំព័រ៤៣៧។ របាយការណ៍គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ១៣៧។

[63] របាយការណ៍គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ១៣៧៖ "ក្នុងការប្រមាណអំពីអាជ្ញាព្រឹត្តពាក់ព័ន្ធនៃសេចក្ដីសម្រេចស្ដីពី [ទំនាក់ទំនង] សំណួរដែលត្រូវបានសម្រេចក្នុងការជំនុំជម្រះនៅតុលាការ *Flick* និងតុលាការ *Einsatzgruppen* គួរចងចាំដែរថា ដោយសារតែដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិដែលបានចោទក្រោយមកទៀត ត្រូវបានប្រព្រឹត្ត 'ចន្លោះខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៤១ និង ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៤៣" ឃ្លាខ្លីមួយដែលបានដកស្រង់ពីសាលក្រមក្នុងការជំនុំជំម្រះនេះពុំមានសារៈសំខាន់ដល់សេចក្ដីសម្រេចដែលបានធ្វើឡើងទេ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ក្នុងការជំនុំជម្រះនៅតុលាការ *Flick* បទចោទ៣ ធ្វើការចោទប្រកាន់អំពីការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនៅចន្លោះខែមករា ឆ្នាំ ១៩៣៦ និង ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៤៥"។

[64] សេចក្ដីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ១៧។

ប្រដាប់អាវុធ "សកម្មភាពអមនុស្សធម៌ជាក់លាក់...ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងការអនុវត្ត និង ពាក់ព័ន្ធជាមួយសង្គ្រាមឈ្លានពាន ដូច្នេះហើយជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ បើទោះជានៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃធម្មនុញ្ញ IMT ក៏ដោយ"[65]។ តុលាការនេះបានទទួលស្គាល់លក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិត្រូវតែមានទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ[66]។

៣៥. ក្នុងរឿងក្តី *Ministries* តុលាការនេះបានយល់ឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ពុំបានបង្កើតជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនោះទេ ព្រោះ "ពុំមានអំណះអំណាងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មបែបនេះត្រូវបានអនុវត្តជាមួយឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាព ឬឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមឡើយ"[67]។ ក្នុងការសម្រេចដូចនេះ តុលាការបានលើកពីតុលាការ Nuremberg ដែលគេសង្កេតឃើញថា តុលាការនេះបានអនុវត្តច្បាប់ជាធរមាន[68] និងយល់ឃើញថា ដើម្បីពង្រីកយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនឲ្យកាន់តែទូលំទូលាយ នឹងត្រូវមិនគិតគូរដល់ "គោលការណ៍យុត្តិធម៌ដែលមានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ ដែលថា គ្មានអំពើណាមួយត្រូវបានប្រកាសថាជាអំពើឧក្រិដ្ឋឡើយ បើសិនអំពើនោះពុំមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់ដែលមានអត្ថិភាពនាពេលនោះ នៅពេលដែលអំពើនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង"[69]។

---

[65] *រឿងក្តី Justice* ទំព័រ៩៧៤។

[66] Van Schaack នៅទំព័រ៨១១៖ "ក្នុងការពិភាក្សាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិកាន់តែមានលក្ខណៈទូទៅ តុលាការ [*Justice*] ទទួលស្គាល់ថា ទំនាក់ទំនងសង្គ្រាម ដែលត្រូវបានដំណើរការ ដើម្បីបែងចែកឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិពីឧក្រិដ្ឋកម្មសាមញ្ញៗ"។

[67] *រឿងក្តី Ministries* ទំព័រ ១១៦ *ដោយលើកឡើងពី* សេចក្តីថ្លែងការណ៍នានារបស់សម្តេចប្រធានចៅក្រម Wright ក្នុងការត្រួតពិនិត្យវាយតម្លៃប្រចាំត្រីមាសស្តីពីច្បាប់ វ៉ុលយ៉ូម៦២ (ចុះខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៤៦)៖ "[ឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានចោទប្រកាន់នៅតុលាការ Nuremberg] ពុំមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មនោះទេ ព្រោះតែកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់រដ្ឋាភិបាលចំនួនបួន ប៉ុន្តែថា រដ្ឋាភិបាលទាំងនោះ បានចាត់ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះថាស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការនៃតុលាការ ព្រោះពួកវាជាឧក្រិដ្ឋកម្មរួចជាស្រេចទៅហើយក្នុងច្បាប់ជាធរមាន"។

[68] *ដូចឯកសារខាងលើ ដោយលើកឡើងពី* សម្តេចប្រធានចៅក្រម Wright ក្នុងការពិនិត្យវាយតម្លៃប្រចាំត្រីមាសស្តីពីបញ្ហាច្បាប់ វ៉ុលយ៉ូម ៦២ (មករា ឆ្នាំ ១៩៤៦)។

[69] *ដូចឯកសារខាងលើ*។

ខ. **អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដកស្រង់*ដោយមិនត្រឹមត្រូវ និងដោយធ្វើការជ្រើសរើស* នូវមូលដ្ឋាន សំអាងផ្លូវច្បាប់មួយចំនួន ក្នុងការបកស្រាយលក្ខខណ្ឌតម្រូវទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg [សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ ជើងទំព័រ ៥៤]**

៣៦. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ឯកសារសំអាងផ្លូវមួយចំនួនក្រោយពីច្បាប់លេខ១០នៃក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង បានបកស្រាយថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវទំនាក់ទំនងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញ Nuremberg សម្រាប់តែធម្មនុញ្ញនេះប៉ុណ្ណោះ ឬថាលក្ខខណ្ឌតម្រូវទំនាក់ទំនងជាមួយឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ លែងមានអត្ថិភាពបន្ទាប់ពីក្រុមប្រឹក្សា ឬបើមានអត្ថិភាពក៏មុនឆ្នាំ ១៩៧៥ ដែរ[70]។ មេធាវីការពារក្តីសូមសន្និដ្ឋានថា មូលដ្ឋានសំអាងផ្លូវច្បាប់មួយចំនួនដែលត្រូវបានលើកឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនត្រឹមត្រូវ មិនពាក់ព័ន្ធ ឬមានការដកស្រង់សម្រាំង (ខុសបរិបទ) ចេញពីឯកសារ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានឯកភាពទៅនឹងការលើកឡើងរបស់មេធាវីការពារក្តីអំពីការពិនិត្យ ទៅលើសំអាងផ្លូវច្បាប់ដែលខ្លួនបានពិនិត្យមើល[71]។

៣៧. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដូចខាងក្រោម៖

---

[70] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២០ ជើងទំព័រ៥៤។

[71] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ៣០៧៖ "តាមន័យទូទៅ អង្គបុរេជំនុំជម្រះសង្កេតឃើញថា គេត្រូវមានការប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការពឹងផ្អែកលើសំអាងហេតុរបស់តុលាការ ICTY នៅពេលពិភាក្សាពីសភាពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដោយសាររឿងក្តីនានា ដែលតុលាការ ICTY ដោះស្រាយ ទាក់ទិននឹងពេលវេលាមួយ ដែលខុសពីពេលវេលានៃយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏ត្រូវតែសង្កេតផងដែរពីភាពខុសគ្នារវាងការពិភាក្សារបស់តុលាការ ICTY ទៅលើសភាពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងគោលបំណងរកឲ្យឃើញពីនិយមន័យសុក្រឹត្យមួយនៃបទល្មើសមួយ ដែលផ្ទុយពីការពិភាក្សារបស់តុលាការ ICTY ទៅលើសភាពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងគោលចំណងសម្រេចថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ ដែលកើតមានក្នុងពេលជាក់លាក់មួយ"។

<u>ទីមួយ</u>៖ សាលាក្រមលើបណ្តឹងបន្ទាន់បង្ខំក្នុងរឿងក្តី *Tadić* នៅតុលាការ ICTY ពុំបង្ហាញឲ្យច្បាស់ៗថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅមុន ឬនៅក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ បានផាត់ចោលទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ[72]។

<u>ទីពីរ</u> ៖ របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៤៨ របស់ គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ពុំបង្ហាញថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធលែងមានអត្ថិភាពទៀតដែរ បន្ទាប់ពីធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg[73]។

---

[72] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២០ ជើងទំព័រ៥៤ *ដោយលើកឡើងពីរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Tadi□*, សេចក្តីសម្រេចលើញត្តិរបស់មេធាវីការពារក្តីចំពោះបណ្តឹងសាទុក្ខបន្ទាន់បង្ខំស្តីពីយុត្តាធិការ IT-94-1-A ចុះថ្ងៃទី ២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៩៥ ("បណ្តឹងសាទុក្ខបន្ទាន់បង្ខំរបស់ *Tadi□*") កថាខណ្ឌ១៤០៖ "ទំនាក់ទំនងរវាងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព ឬឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ដែលជាលក្ខខណ្ឌនៅក្នុងធម្មនុញ្ញ Nuremberg មានលក្ខណៈពិសេសចំពោះយុត្តាធិការនៃតុលាការ Nuremberg"។ *សូមមើល* កថាខណ្ឌ៥២-៥៣ខាងក្រោម សម្រាប់ការវិភាគបន្ថែមលើសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍លើរឿងក្តី *Tadi□*។

[73] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២០ ជើងទំព័រ៥៤ *ដោយលើកឡើងពី* របាយការណ៍ឆ្នាំ១៩៤៨ របស់គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ១៩២-៩៣។ ឯកសារដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាឯកសារយោងក្នុងរបាយការណ៍នេះ បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីភាសានៃធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ឬពុំបានដោះស្រាយឲ្យបានច្បាស់លាស់នូវឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិទេ។ ឯកសារនានាមុនធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg បានលើកមកធ្វើជាឯកសារយោងនូវឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ថាជាទស្សនទានដែលមានអត្ថិភាព ស្របគ្នានឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។ *សូមមើល* របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ឆ្នាំ១៩៤៨ ទំព័រ១៨៨-៩១ *ដោយលើកឡើងពី* អនុសញ្ញាក្រុងឡាអេ លើកទីបួនក្នុងឆ្នាំ ១៩០៧។ សេចក្តីប្រកាស ថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩១៥។ សន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព ប្រទេសអេត្យូពី - ប្រទេសអ៊ីតាលី ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៤៧ (សន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព អ៊ីតាលី ចុះថ្ងសទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៤៧ ដែលមានឫសគល់ចេញពីការឈ្លានពានវាតទីក្នុងឆ្នាំ ១៩៣៦ មកលើប្រទេសអេត្យូពី របស់ប្រទេសអ៊ីតាលី)។ កិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិសម្រាប់វិធានការរួមប្រឆាំងនឹងការវាយប្រហារប្លន់នៅតំបន់សមុទ្រម៉េឌីតែរ៉ាណេដោយនាវាមុជទឹក ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៣៧។ សេចក្តីសម្រេច *សេចក្តីព្រាងអនុសញ្ញាសម្រាប់បង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ* សន្និបាតអន្តរជាតិនៅទីក្រុងឡុងដ៍ (ឆ្នាំ ១៩៤៣)។ ឯកសារក្រោយធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ឆ្លុះបញ្ចាំងយ៉ាងច្បាស់លាស់និងទាំងស្រុងនូវភាសារបស់ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg។ *សូមមើល* របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៤៨ របស់គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ ២០៤-១២ *ដោយលើកឡើងពី* ធម្មនុញ្ញតុលាការយោធាអន្តរជាតិ

ទីបី ៖ សេចក្តីប្រកាសរបស់ប្រតិភូមកពីចក្រភពអង់គ្លេសទៅកាន់សន្និសីទស្តីពីការបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ពុំបង្ហាញថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ បានផាត់ចោលទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធចេញពីចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ ឡើយ[74]។

សម្រាប់ចុងបូព៌ា និងសាលដីកា។ សន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពជាមួយប្រទេសអ៊ីតាលី រូម៉ានី ប៊ុលហ្គារី ហុងគ្រី និងហ្វាំងឡង់ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៤៧។ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីសម្រេចលេខ៣3(I) បត្យាប័ន និងទណ្ឌកម្មនៃឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៤៦។ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីសម្រេចលេខ ៩៥(I) ការតម្កល់គោលការណ៍ច្បាប់ដោយធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ N%ornberg (ថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៦)។ ចុងក្រោយ គណៈកម្មការយោធា និងច្បាប់ជាតិបានលើកឡើងការឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីភាសានៃធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ពុំហាមប្រាមច្បាស់លាស់នូវឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ឬបានដាក់បញ្ចូលពាក្យពេចន៍របស់ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg និង/ឬបានអនុវត្តជាចម្បងនូវច្បាប់ទីក្រុងឡើយ។ *សូមមើល* របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៤៨ របស់គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ទំព័រ២០៤-១៩ *ដោយលើកឡើងពី* ច្បាប់លេខ១០របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង។ បទបញ្ជាសម្រាប់គណៈកម្មការយោធាសហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងសមរភូមិនៅប្រទេសចិន និងចុងបូព៌ា (ថ្ងៃទី ២៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៤៥)។ ព្រះរាជដីកា ចុះថ្ងៃទី ១៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៤៥ (បទបញ្ជាសម្រាប់តុលាការយោធាចក្រភពអង់គ្លេស)។ បទបញ្ជាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់ប្រទេសកាណាដា (ថ្ងៃទី ៣០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៥)។ សហធននៃច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមរបស់ប្រទេសអូស្ត្រាលី (ឆ្នាំ ១៩៤៥)។ បទបញ្ជាបារាំង ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៤៤។ ព្រះរាជក្រឹត្យនៃប្រទេសហូឡង់ បង្កើតគណៈកម្មការមួយសម្រាប់ការស៊ើបអង្កេតអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម (ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ១៩៤៦)។ ក្រឹត្យបែលហ្ស៊ិក ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៤៥។ ក្រឹត្យ Grand Ducal ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៤៥ (ប្រទេសលុចសំបួ)។ ក្រឹត្យច្បាប់រូម៉ានី ចុះខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៤៥។ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញអូទ្រីស ចុះថ្ងៃទី ២៦ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៤៥។ ច្បាប់ប្រទេសដាណឺម៉ាក ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៤៦។

[74] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២០ ជើងទំព័រ៥៤ *ដោយលើកឡើងពី* របាយការណ៍សង្ខេបនៃកិច្ចប្រជុំលើកទី៣ សន្និសីទអង្គទូតវិសាមញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ឯកសារលេខ A/CONF.183/C.1/SR.3 ចុះថ្ងៃទី២០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៨ ទំព័រ ៩ កថាខណ្ឌ៨៩ ៖ “ទោះបី ធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg និង លក្ខន្តិកៈតុលាការសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី បានយោងទៅរកជម្លោះប្រដាប់អាវុធ នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងពីរក៏ដោយ លិខិតុបករណ៍ទាំងនេះបានបង្កើតឡើងក្រោយហេតុការណ៍ ហើយពុំបានបង្ហាញថា ទំនាក់ទំនងមានអត្ថិភាពនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ”។ អង្គជំនុំជម្រះខកខានមិនបានចង្អុលបង្ហាញថា នៅសន្និសីទនេះ ប្រតិភូមួយចំនួនផ្សេងទៀត ដែលមានទស្សនៈថា ទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ *ពិតជា* មានអត្ថិភាពមែន ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ *សូមមើល* កថាខណ្ឌ៥៥ខាងក្រោម សម្រាប់ការពិភាក្សាបន្ថែមលើសន្និសីទស្តីពីការបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ។

<u>ទីបួន</u> ៖ ផ្ទុយនឹងការអះអាងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គោលជំហររបស់ Theodor Meron (បច្ចុប្បន្នជាប្រធានតុលាការ ICTY) ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៤ ពាក់ព័ន្ធនឹងទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ គឺថា ស្ថានភាពនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ មានភាព មិនច្បាស់លាស់ទេ[75]។

<u>ទីប្រាំ</u> ៖ របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៩៩ របស់ក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ពុំបង្ហាញនូវភស្តុតាងច្បាស់លាស់នៃស្ថានភាពក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅពីចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩ នៃលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធឡើយ[76]។

---

[75] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២០ ជើងទំព័រ៥៤។ គោលជំហររបស់ចៅក្រម Meron បង្ហាញតាមរយៈសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់គាត់ ក្នុងអត្ថបទដដែលនេះ ដូចបានលើកឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា "មិនថាក្នុងអត្ថបទ ឬក្នុងការងាររបស់ [គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ] ឡើង ដែលមនុស្សម្នាក់អាចមើលឃើញនូវគោលជំហរស្របស៊ីគ្នាទៅលើលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនង"។ Theodor Meron *ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមនៅក្នុងប្រទេសយូហ្គោស្លាវី និងការវិវឌ្ឍនៃច្បាប់អន្តរជាតិ* ៨៨ AM. J. INT'L L. ៧៨, ៨៥ (ឆ្នាំ ១៩៩៤)។ អត្ថបទនេះនិពន្ធនៅឆ្នាំ ១៩៩៤ *គឺមុនពេល* សាលដីការបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍លើរឿងក្តី *Tadi□* នៅតុលាការ ICTY ដែលតម្កល់ថា ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិពុំតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធឡើយ។ អត្ថបទនេះចង្អុលបង្ហាញនូវមតិយោបល់ដ៏ល្អិតល្អន់នាពេលនោះ។ សូមមើល ឧ. Diane F. Orentlicher, *Settling Accounts ៖ ភារកិច្ចក្នុងការចោទប្រកាន់បទបំពារបំពានលើសិទ្ធិមនុស្សនៃរបបមុន* 100 YALE L. J. ២៥៣៧, ២៥៨៩ (ឆ្នាំ ១៩៩១) ("Orentlicher"): "ស្ថានភាពផ្នែកច្បាប់នៃលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងពោលគឺ ម្តងម្កាល មានលក្ខណៈស្រពិចស្រពិល"។

[76] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ២០ ជើងទំព័រ៥៤ *ដោយលើកឡើងពី* របាយការណ៍ក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ដែលបានបង្កើតឡើងយោងតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតលេខ ៥២/១៣៥ ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៩ កថាខណ្ឌ ៧១ ("ក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា")។ ក្រុមអ្នកជំនាញត្រូវបានតែងតាំងឡើងដោយ កាលនោះ លោកអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ កូហ្វី អាណាន់ ដែលមានសមាជិកបីនាក់ ពោលគឺ Rajsoomer Lallah, Ninian Stephen និង Steven Ratner។ របាយការណ៍អះអាងថា "ទំនាក់ទំនងរវាងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនិងជម្លោះប្រដាប់អាវុធហាក់ដូចជាត្រូវបានគេបែងចែកដាច់ស្រឡះពីគ្នាហើយនៅឆ្នាំ១៩៧៥"។ *សូមមើល* របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញស្តីពីប្រទេសកម្ពុជា កថាខណ្ឌ៧១។ ជាការគាំទ្រ ក្រុមនេះបានលើកឡើងនូវសេចក្តីសម្រង់ពីរទំព័រចេញពីសៀវភៅមួយ និពន្ធដោយសមាជិកម្នាក់នៃក្រុមនេះ ដែលពិចារណាអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៦៨ ស្តីពីការពុំអាចយកមកអនុវត្តបាននូវអាជ្ញាយុកាលចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ("អនុសញ្ញាស្តីពីអាជ្ញាយុកាលឆ្នាំ

គ. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយខកខានពុំបានចាត់ទុកគោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ថាជាសេចក្ដីថ្លែងការណ៍សំខាន់នៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងមានកំហុស ក្នុងការយល់ឃើញថា សេចក្ដីព្រាងក្រមឆ្នាំ ១៩៥៤ ស្ដីពីបទល្មើសរបស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ ជាភស្តុតាងជាក់ស្ដែងនៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និងសច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប (*opinio juris*) [សេចក្ដីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២១-២៣]

1. គោលការណ៍តុលាការ Nuremberg

៣៨. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយោងដោយខ្លី (ដោយមិនយកចិត្តទុកដាក់) ទៅគោលការណ៍តុលាការ Nuremberg នៅក្នុងប្រយោគមួយនៃផ្នែកមួយ ដែលមានចំណងជើងថា "សេចក្ដីព្រាងក្រមឆ្នាំ១៩៥៤របស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ"[77]។ ការពិចារណាចំពោះគោលការណ៍

១៩៦៨")។ *សូមមើល* របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញស្ដីពីប្រទេសកម្ពុជា កថាខណ្ឌ៧១ លើកឡើងពី STEVEN R. RATNER និង JASON S. ABRAMS ការទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើព្រៃផ្សៃប្រឆាំងនឹងសិទ្ធិមនុស្ស ក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ៖ លើសពីកេរដំណែលរបស់តុលាការ NUREMBERG ៥៣-៥៤ (Oxford ១៩៩៧)។ ក្រុមនេះលើកឡើងតែប្រភពផ្សេងមួយទៀតប៉ុណ្ណោះ នោះគឺសេចក្ដីព្រាងក្រមឆ្នាំ ១៩៥៤ ស្ដីពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិរបស់ គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ ("សេចក្ដីព្រាងក្រមឆ្នាំ ១៩៥៤ ស្ដីពីបទល្មើសរបស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ") ដើម្បីគាំទ្រការអះអាងរបស់ខ្លួន។ របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញស្ដីពីប្រទេសកម្ពុជា កថាខណ្ឌ ៧១។ ខណៈដែលកត់សម្គាល់ឃើញនូវការលំបាកនានា តុលាការនឹងមានក្នុងការផ្ដន្ទាទោសមន្ត្រីខ្មែរក្រហម ប្រសិនបើ "ទំនាក់ទំនង នៅតែ [ជា] លក្ខខណ្ឌតម្រូវ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៥ [ព្រោះថា] ភាគច្រើនធំធេងនៃអំពើព្រៃផ្សៃរបស់ពួកខ្មែរក្រហមនឹងពុំមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិឡើយ" (*ដូចឯកសារខាងលើ*) ក្រុមអ្នកជំនាញទាំងនេះខកខានពុំបានកត់សម្គាល់ កង្វះខាតនៃការគាំទ្រគ្រប់គ្រាន់ បង្ហាញដោយរដ្ឋសមាជិកនៃអង្គការសហប្រជាជាតិចំពោះអនុសញ្ញាស្ដីពីអាជ្ញាយុកាល ឆ្នាំ ១៩៦៨ ឬការពិតដែលថា សេចក្ដីព្រាងក្រមឆ្នាំ១៩៥៤ ស្ដីពីបទល្មើសមិនដែលត្រូវបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ។ *សូមមើល* កថាខណ្ឌ៤៤-៤៧ *ខាងក្រោម* សម្រាប់ការពិភាក្សាបន្ថែមទៀតលើ អនុសញ្ញាស្ដីពីអាជ្ញាយុកាល ឆ្នាំ ១៩៦៨។ *សូមមើលផងដែរ* សេចក្ដីសម្រេចលេខ៨៩៧ (IX) របស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្ដីព្រាងក្រមស្ដីពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិ ចុះថ្ងៃទី ៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៥៤។ ការប្រើប្រាស់ធនធានរបស់ក្រុមនេះ និងតាមពិត បើពិនិត្យមើលទៅលើរបាយការណ៍សំដៅរកលទ្ធផលធ្វើជាសូចនាករនៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង *opinio juris* ពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ពីឆ្នាំ ១៩៧៥-៧៩ នៅមានកម្រិត។

[77] សេចក្ដីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២២។

តុលាការ Nuremberg នេះគឺមានលក្ខណៈផ្ទុយទាំងស្រុងទៅនឹងរបៀបដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាទៅលើគោលការណ៍ នេះ[78]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា នៅក្នុង "ឆ្នាំ១៩៥០ គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិបានកំណត់និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ដែលបានអនុវត្តនៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ដោយបញ្ចូលលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ"[79] ដោយបានសង្កេត ឃើញថា "អាណត្តិការងាររបស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិកម្រិតលើការបង្កើតគោលការណ៍ច្បាប់សម្រាប់អនុវត្តដោយតុលាការ Nuremberg និងមិនមានអំណាចនៅក្នុងការវាយតម្លៃឡើងវិញលើស្ថានភាពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិទេ"[80]។ មេធាវីការពារក្តីសូមសន្និដ្ឋានថា គោលការណ៍តុលាការ Nuremberg បានរៀបចំចងក្រងគោលការណ៍នៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលមានអត្ថិភាពនៅពេលនោះ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះឯកភាព ដោយយល់ឃើញថា "គោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ឆ្នាំ ១៩៥០ ...បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីគោលការណ៍នៃច្បាប់អន្តរជាតិនាពេលនោះ"[81]។

៣៩. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយខកខានមិនទទួលស្គាល់ថា ក្នុងឆ្នាំ ១៩៤៦ នៅពេលដែលនាំគណៈកម្មាធិការស្តីពីការអភិវឌ្ឍច្បាប់អន្តរជាតិ និងការចងក្រងច្បាប់របស់ខ្លួនក្នុងការបង្កើតនូវគោលការណ៍តុលាការ[82] មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិបាន *បញ្ជាក់គាំទ្រ* "គោលការណ៍នៃច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញតុលាការ Nürnberg និងសាលក្រមតុលាការនេះ"[83]។ យើងមិនអាចធ្វើការអះអាងបានទេថា ក្នុងឆ្នាំ ១៩៤៦ រដ្ឋជាសមាជិក

---

[78] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ៣០៩។

[79] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២២។

[80] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*។

[81] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ៣០៩។

[82] គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិគ្រាន់តែមានអាណត្តិការងារចងក្រងជាក្រមតែគោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៧ ប៉ុណ្ណោះ។ *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចលេខ ១៧៧ (II) របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ (ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៤៧) (ប្រគិតភូកម្មការងារក្នុងការបង្កើតគោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ទៅឱ្យគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ)។

[83] សេចក្តីសម្រេចលេខ ៩៥ (I) របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ការតម្កល់យកគោលការណ៍នៃច្បាប់អន្តរជាតិ ទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ N‰ornberg ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៦ ៖ "*ការតម្កល់* គោលការណ៍នៃច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញ [តុលាការ Nuremberg] និងសាលក្រមតុលាការនេះ" និងការដឹកនាំគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ

អង្គការ សហប្រជាជាតិគ្រាន់តែបានចាត់ទុកលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំនាក់ទំនងក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ Nuremberg ថាជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការមួយនោះទេ។

៤០. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដោយបានថ្លែងពាក់ព័ន្ធនឹងគោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ថា "អាណត្តិការងាររបស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិកម្រិតត្រឹមតែលើការបង្កើតគោលការណ៍ច្បាប់សម្រាប់អនុវត្តដោយតុលាការ Nuremberg និងមិនមែនវាយតម្លៃឡើងវិញលើស្ថានភាពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិឡើយ"[84]។ ដោយសារមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិបានបញ្ជាក់គាំទ្រគោលការណ៍ទាំងនេះ[85] គួរមានការសន្និដ្ឋានថា គោលការណ៍តុលាការ Nuremberg បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីគោលការណ៍ពាក់ព័ន្ធនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនាពេលនោះ[86]។

ដើម្បីបង្កើតគោលការណ៍ទាំងនោះ ក្នុងបរិបទនៃការកំណត់ជាក្រមច្បាប់ទូទៅនៃបទល្មើសប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព និងសន្តិសុខមនុស្សជាតិ ឬក្រមព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ។

[84] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២២។

[85] មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីសម្រេចលេខ ៩៥ (I) ការតម្កល់គោលការណ៍នៃច្បាប់អន្តរជាតិ ទទួលស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញនៃតុលាការ N%ornberg ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៦។

[86] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ៣០៩។ *សូមមើលផងដែរ* គោលការណ៍តុលាការ Nuremberg គោលការណ៍ VI(គ)។ ក្នុងអំឡុងពេលពិភាក្សាអំពីគោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ប្រតិភូរដ្ឋមួយចំនួន ក្នុងនោះរួមមានប្រតិភូមកពីប្រទេសប្រេស៊ីល ម៉ិកស៊ិក ប៉ាណាម៉ា និងសហរដ្ឋអាមេរិក បានអះអាងថា ទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាធាតុផ្សំនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ។ ក្នុងចំណោមប្រតិភូទាំងដប់បួនរូបក្នុងកិច្ចប្រជុំនោះ ប្រាំមួយនាក់គាំទ្រដល់លក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ។ *សូមមើល* កំណត់ហេតុសង្ខេបនៃកិច្ចប្រជុំលើកទី៤៨នៃគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ A/CN.4/SR.48 ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៥០ ទំព័រ ៥៥-៥៨។ កថាខណ្ឌ៨១, ៨៤-៨៦, ១០៣, ១១២-១៣។ ប្រតិភូម្នាក់ជំទាស់ទៅនឹងការដាក់បញ្ចូលទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (កំណត់ហេតុសង្ខេបនៃកិច្ចប្រជុំលើកទី៤៨នៃគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ A/CN.4/SR.48 ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៥០ ទំព័រ ៥៧ កថាខណ្ឌ១១៧)។ ចុងក្រោយ ប្រតិភូបានបោះឆ្នោតរក្សាទុកលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ (កំណត់ហេតុសង្ខេបនៃកិច្ចប្រជុំលើកទី៤៨នៃគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ A/CN.4/SR.48 ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៥០ ទំព័រ៥៨)។ *សូមមើលផងដែរ* របាយការណ៍នៃគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិស្តីពីកិច្ចប្រជុំលើកទីពីររបស់ខ្លួន ចុះថ្ងៃទី៥ ខែ មិថុនា - ថ្ងៃទី២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៥០ A/CN.4/34, Supp. លេខ ១២ ទំព័រ ៣៧៧ កថាខណ្ឌ ១២៣។ គួរកត់សម្គាល់ដែរថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើកឡើងពីរបាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសថ្លែងទៅកាន់មហា-សន្និបាត ពាក់ព័ន្ធនឹងគោលការណ៍តុលាការ Nuremberg ដែលក្នុងនោះ អ្នករាយការណ៍ពិសេសបានថ្លែងថា គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ មានទស្សនៈថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិអាចកើតឡើងនៅមុនពេលសង្គ្រាម "ពាក់ព័ន្ធនឹង

2. សេចក្តីព្រាងក្រមឆ្នាំ១៩៥៤ស្តីពីបទល្មើសរបស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ

៤១. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា សញ្ញាណដែលថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ សម្រាប់តែចំពោះធម្មនុញ្ញ Nuremberg តែប៉ុណ្ណោះ និងមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌចំបង ចំពោះទស្សនទាននៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនោះ មានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាទៅនឹងការងារនៃគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៥០[87]។ មេធាវីការពារក្តីសន្និដ្ឋានថា ការត្រួតពិនិត្យដ៏ល្អិតល្អន់ទៅលើឯកសារពាក់ព័ន្ធពុំគាំទ្រសំអាងហេតុនេះឡើយ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ឃើញ ថា "សេចក្តីព្រាងក្រមឆ្នាំ១៩៥៤ ស្តីពីបទល្មើស [របស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ] ប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព និងសន្តិសុខរបស់មនុស្សជាតិ មិនត្រូវបានទទួលយកដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិឡើយ"[88]។

៤២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានចេញពីសេចក្តីព្រាងក្រមឆ្នាំ ១៩៥៤ ស្តីពីបទល្មើសរបស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តរដ្ឋ និងសច្ចាធារណ៍ធម្មានុរូប (*opinio juris*)[89]។ កំណត់ហេតុនៃការចរចាបង្ហាញថា ក្នុងឆ្នាំ ១៩៥៤ នៅតែមានការគាំទ្រយ៉ាងច្រើន នៅក្នុងគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ ដល់ការតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ[90]។ គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិមានតួនាទីពីរ គឺ **ក.** ការចងក្រង

ឧក្រិដ្ឋកម្មនៃ [sic]សន្តិភាព" (ជាក់ស្តែង អ្នករាយការណ៍ពិសេសបានថ្លែងថា គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិមានទស្សនៈថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង នឹងមនុស្សជាតិអាចកើតឡើងនៅមុនពេលសង្គ្រាម "ពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្ម*ប្រឆាំងនឹង*សន្តិភាព")។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍នេះគ្រាន់ តែផ្តល់នូវការគាំទ្របន្ថែមថា ទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវមួយនៃនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ នៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-៧៩។ *សូមមើល* របាយការណ៍របស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិថ្លែងទៅកាន់មហាសន្និបាត A/1316 ចុះថ្ងៃទី ៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៥០ កថាខណ្ឌ១២៣។

[87] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២១។

[88] សាលដីការបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ៣១០ *លើកឡើងពី* សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព និងសន្តិសុខរបស់មនុស្សជាតិ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីសម្រេចលេខ 897(IX) ចុះថ្ងៃទី ៤ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៥៤។

[89] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២៣។

[90] កំណត់ហេតុសង្ខេបនៃកិច្ចប្រជុំលើកទី២៦៧នៃគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ A/CN.4/SR.267 ចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៥៤ កថាខណ្ឌ ៤២, ៤៦, ៥២-៥៤, ៥៧។ ពិសេស សំណើសុំលុបភាសាដែលតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិត្រូវបានអនុម័តដោយសំឡេងគាំទ្រ៦ទល់នឹង៥ និងអនុប្បវាទ ១ (ដូចឯកសារខាងលើ ទំព័រ១៣៣ កថាខណ្ឌ៥៩)។ *សូមមើល* កំណត់ហេតុសង្ខេបនៃកិច្ចប្រជុំលើកទី៩០នៃគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ A/CN.4/SR.90 ថ្ងៃទី ២៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៥១ ទំព័រ៧០-៧១ កថាខណ្ឌ១៣៨-១៣៩។ របាយការណ៍ទីពីរ

ច្បាប់អន្តរជាតិជាធរមាន និង ខ. ការអភិវឌ្ឍច្បាប់អន្តរជាតិ[91]។ ការរៀបចំសេចក្តីព្រាងក្រមថ្មីមួយស្តីពីបទល្មើស ជាឧទាហរណ៍នៃការរួមចំណែករបស់គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិចំពោះការវិវឌ្ឍរីកចម្រើនទៅមុខនៃច្បាប់អន្តរជាតិ[92]។ ដូច្នេះ បើទោះជា គេអាចគិតថា ពង្រាងច្បាប់ដែលមិនត្រូវបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិក្តី បង្កើតបានជា "ភស្តុតាងអំពីមតិយោបល់អ្នកជំនាញច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិមកពីបណ្តាប្រទេសដែលមានការពាក់ព័ន្ធដែលបានពិចារណាលើបញ្ហានេះ"[93] ក៏ការពិភាក្សាវែកញែកក្នុងចំណោមប្រតិភូរដ្ឋបង្ហាញថា ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៤ ស្ថានភាពនៃលក្ខខណ្ឌ ទំនាក់ទំនងនេះ មិនត្រូវបានដោះស្រាយចប់ឡើយ។

ឃ. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានកំហុសដោយយល់ឃើញថា អនុសញ្ញាស្តី ពី ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ឆ្នាំ ១៩៤៨ គឺជាភស្តុតាងនៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង *សច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប* (*opinio juris*) ពាក់ព័ន្ធនឹង លក្ខខណ្ឌតម្រូវ ទំនាក់ទំនង [សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ២៤-២៥]

៤៣. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា អនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងប្រវត្តិចរចារលើអនុសញ្ញានេះ បង្ហាញឲ្យឃើញថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវទំនាក់ទំនងណាមួយដែលមាន

ស្តី ពីសេចក្តីព្រាងស្តីពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព និងសន្តិសុខរបស់មនុស្សជាតិ អ្នករាយការណ៍ពិសេស A/CN.4/44 ចុះថ្ងៃទី ១២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៥១ ទំព័រ៥៥-៥៦។ *សូមមើលផងដែរ* Matthew Lippman *ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ* ១៧ B.C. THIRD WORLD L. J. ១៧១, ២៣២ (១៩៩៧)។ Stuart Ford *ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង តុលាការកម្ពុជា ៖ តើទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធត្រូវបានតម្រូវទេ? ២៤* UCLA PAC. BASIN L. J. ១២៥, ១៥៧ (ឆ្នាំ ២០០៧) ("Ford"); Van Schaack, នៅទំព័រ៨២២។

[91] លក្ខន្តិកៈនៃគណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិ មាត្រា១៥។

[92] *សូមមើល* សេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើសប្រឆាំងនឹងសន្តិភាព និងសន្តិសុខរបស់មនុស្សជាតិ é របាយការណ៍របស់លោក J. Spiropoulos អ្នករាយការណ៍ពិសេស A/CN.4/25 (1950) ទំព័រ២៥៥ កថាខណ្ឌ២ កត់សម្គាល់ថា អ្នករាយការណ៍រូបនេះពុំបានរៀបចំចងក្រងនូវច្បាប់អន្តរជាតិជាធរមានឡើយ ផ្ទុយទៅវិញ បានចូលរួមក្នុងការងារដែលមាន "លក្ខណៈបែបស្នាទៗ" ទៅវិញ"។ *សូមមើលផងដែរ ឯកសារខាងលើ* ទំព័រ២៥៧ កថាខណ្ឌ២០ កត់សម្គាល់ថា គណៈកម្មការនីតិកម្មអន្តរជាតិបានពិភាក្សាបញ្ហា និងបានសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីព្រាងក្រមឆ្នាំ១៩៥៤ស្តីពីបទល្មើស តំណាងឲ្យ"ការវិវឌ្ឍរីកចម្រើនទៅមុខនៃច្បាប់អន្តរជាតិ"។

[93] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ២៣។

អត្ថិភាពក្រោយធម្មនុញ្ញ Nuremberg "មានភាពទន់ខ្សោយ និងកំពុងបាត់បង់យ៉ាងលឿន"[៥៤]។ សហមេធាវីការពារក្តីសូមលើកឡើងថា អនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ឆ្នាំ១៩៤៨ មិនបង្ហាញឱ្យឃើញពីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋជាភាគី និងពី*សច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប* ពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មដោយឡែកពីគ្នាតាមផ្លូវច្បាប់។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ស្របដោយលើកឡើងថា ៖ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍បាន "ដាកចេញយ៉ាងច្បាស់លាស់ពីនិយមន័យដើមរបស់វា ដែលមានចែងនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ"[៥៥]។

៤៤. ទីមួយ ទាំងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មាន*ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត (mens rea)* ខុសគ្នា[៥៦]។ ទីពីរ ផ្ទុយពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យអំពើទាំងនោះ ប្រព្រឹត្តឡើងជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារដែលមានលក្ខណៈរាលដាល ឬជាប្រព័ន្ធសំដៅប្រឆាំងទៅនឹងប្រជាពលរដ្ឋស៊ីវិលឡើយ[៥៧]។ ចុងក្រោយ ការដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវទំនាក់ទំនងចេញពីនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនមានផលប៉ះពាល់ដល់និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ[៥៨]។ ភស្តុតាងនៃការ

---

[៥៤] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ២៤។

[៥៥] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៩។

[៥៦] *សូមមើល* អនុសញ្ញាស្តីពីទប់ស្កាត់ និងផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍, U.N.G.A. Res. 260(III), ចុះថ្ងៃទី ៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨ ("អនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជាសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨") មាត្រា២៖ "ក្នុងអនុសញ្ញានាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ សំដៅលើអំពើណាមួយក្នុងចំណោមអំពើទាំងឡាយនេះ ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងជាមួយនឹងចេតនាដើម្បីបំផ្លិចបំផ្លាញ ទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែក ទៅលើជាតិសាសន៍ ជាតិពន្ធ ក្រុមពូជសាសន៍ ឬសាសនាជាដើម"។

[៥៧] *សូមមើល* លក្ខន្តិកៈ ICC មាត្រា ៧, *C.f.* អនុសញ្ញាស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជាសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨ មាត្រា២។

[៥៨] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៩។ *សូមមើលផងដែរ* Orentlicher ត្រង់ទំព័រ ២៥៨៥ កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ២១៦៖ "និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្ម[អំពើប្រល័យពូជសាសន៍] នៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ... មិនមានការកំហិតដូចគ្នាទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសនៅតុលាការ Nuremberg នោះទេ"។

លើកឡើងនេះ មានបង្ហាញនៅក្នុងគោលការណ៍ Nuremberg ដែលរក្សាទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ នៅក្នុងនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥០ ដែលជារយៈពេលបីឆ្នាំបន្ទាប់ពីការចាប់ផ្តើមធ្វើពង្រាងអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឆ្នាំ១៩៤៨[៩៩]។

ង. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានកំហុសដោយយល់ឃើញថា អនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល គឺជាភស្តុតាងដ៏សំខាន់នៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋជាភាគី និងជា *សច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប (opinio juris)* នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៨ [សេចក្តីសម្រេចដែល ត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ២៦-២៩]

៤៥. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង យល់ឃើញថា មតិយោបល់នានារបស់រដ្ឋទាំងឡាយនៅក្នុងអំឡុងពេលចរចាអំពីអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល គឺជា "មតិយោបល់សំខាន់នៅក្នុងការបញ្ជាក់អំពី *សច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប (opinio juris)* អំពីលក្ខខណ្ឌស្តីពីទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធមកត្រឹមឆ្នាំ១៩៦៨"[១០០]។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានយល់ឃើញផងដែរថា មានការគាំទ្រយ៉ាង ខ្លាំងក្លាចំពោះការមិនដាក់បញ្ចូលលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ[១០១]។ សហមេធាវីការពារក្តីសូមស្នើថា គេមិនអាចនិយាយបានទេថា អនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល បង្ហាញពីការអនុវត្តជាទូទៅបានទេ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានយល់ព្រមចំពោះការយល់ឃើញនេះដែរ[១០២]។

៤៦. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយយល់ឃើញថា មានការគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លាចំពោះការមិនដាក់បញ្ចូលលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធទៅក្នុងអនុសញ្ញា ឆ្នាំ១៩៦៨

---

[៩៩] *សូមមើល* Ford ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៥២-១៥៣។

[១០០] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ២៩។

[១០១] *ដូចជើងទំព័រមុន* កថាខណ្ឌ ២៦។

[១០២] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៩៖ "ទោះបីជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលស្គាល់ថា ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋមិនចាំបាច់មានលក្ខណៈដូចៗគ្នា ដែលអាចចាត់ទុកជាការអនុវត្តទូទៅក៏ដោយ ក៏គេមិនអាចនិយាយបានថា អនុសញ្ញាស្តីពីអាជ្ញាយុកាលឆ្នាំ១៩៦៨ ស្របទៅនឹងកម្រិតនៃការទទួលយកមួយ ដើម្បីក្លាយជាការអនុវត្តជាទូទៅបានទេ"។

ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល។ នៅពេលដែលពង្រាងនិយមន័យត្រូវបានដាក់ជាសំណើ ដោយផ្អែកលើនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងសេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើសឆ្នាំ ១៩៥៤ នោះ រដ្ឋចំនួនប្រាំមួយ ដែលរួមមានបណ្តារដ្ឋស្ថិតនៅក្នុងប្លុកសូវៀត បានគាំទ្រការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍ ប៉ុន្តែមិនបានលើកឡើងឱ្យបានច្បាស់ពីលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងទេ[១០៣] ហើយមានរដ្ឋមួយបានធ្វើការកត់សម្គាល់ ព្រមទាំងយល់ស្របចំពោះការមិនដាក់បញ្ចូលលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនង[១០៤]។ រដ្ឋមួយចំនួនធំបានធ្វើការរិះគន់ពង្រាងនិយមន័យ ដោយលើកឡើងថានិយមន័យនេះមានភាព "ស្រពេចស្រពិលមិនច្បាស់លាស់ ឬពន្លាតអត្ថន័យទូលាយពេក"[១០៥]។ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិមិនធ្លាប់បានបោះឆ្នោតអនុម័តលើពង្រាងនិយមន័យទេ[១០៦]។

៤៧. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដោយយល់ឃើញថា ការខកខានរបស់អនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល ក្នុងការប្រមូលផ្តុំការគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីសំណាក់រដ្ឋជាសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិនោះ គឺដោយសារតែការដាក់បញ្ចូលឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការប្រកាន់ពូជសាសន៍ និងការជម្លៀស

---

[១០៣] Ford, ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៦៥, *ដកស្រង់* កម្រងសំណួរស្តីអំពីការផ្តន្ទាទោស ឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម និងបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្ត អំពើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ, របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ, A/71774, ថ្ងៃទី ២១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៦៨, ទំព័រ ៦, ៨, ៣៦, ៤១, ៤៣, ៤៥។

[១០៤] Ford, ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៦៤-១៦៥, *ដកស្រង់* កម្រងសំណួរស្តីអំពីការផ្តន្ទាទោស ឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម និងបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ, របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ, A/71774, ថ្ងៃទី ២១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៦៨, ទំព័រ ១៥។

[១០៥] Ford, ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៦៥, *ដកស្រង់* កម្រងសំណួរស្តីអំពីការផ្តន្ទាទោស ឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម និងបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្ត អំពើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ, របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ, A/71774, ថ្ងៃទី ២១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ១៩៦៨, ទំព័រ ៩, ១៤, ១៧, ២០, ២២-២៣, ២៦, ៤៧។ កម្រងសំណួរស្តីអំពីការផ្តន្ទាទោស ឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម និងបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្ត អំពើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ, កំណត់ហេតុរបស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ, A/7174/Add.2, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៦៨, ទំព័រ ២។ កម្រងសំណួរស្តីអំពីការផ្តន្ទាទោស ឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាម និងបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្ត អំពើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ, កំណត់ហេតុរបស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ, A/7174/Add.3, ថ្ងៃទី ១៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៦៨, ទំព័រ ៤។

[១០៦] Ford, ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៦៦។

ដោយការវាយប្រហារដោយអាវុធ ឬការកាន់កាប់នៅក្នុងអនុសញ្ញានេះ[១០៧]។ យោងតាមមតិរបស់អ្នកជំនាញម្នាក់ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដកស្រង់ រដ្ឋទាំងឡាយបានបោះឆ្នោតជំទាស់នឹងអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល ដោយសារតែរដ្ឋទាំងនោះ "បានចាត់ទុកការខ្វះចន្លោះរបស់អនុសញ្ញានោះ ថាមានលក្ខណៈជាសារវ័ន្ត និងមានចំនួនច្រើន ដែលធ្វើឱ្យរដ្ឋទាំងនោះមិនអាចធ្វើការគាំទ្របាន" ជាពិសេសដោយសារតែអនុសញ្ញា ឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល បានរំលោភបំពានទៅលើគោលការណ៍នៃអានុភាពមិនប្រតិសកម្ម[១០៨]។

៤៨. វាមិនមែនជារឿងតូចតាចនោះទេ ដែលអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល មិនមានការគាំទ្រឱ្យបានខ្លាំងក្លានោះ។ អនុសញ្ញានេះគឺជា "ឯកសារនយោបាយមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់មួយ"[១០៩] ដែលបានទទួលការគាំទ្រចំនួនតិចជាងពាក់កណ្តាលនៃរដ្ឋជាសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលមានចំនួន ១២៦ នាពេលនោះ នៅពេលដែលឯកសារមួយនេះត្រូវបានអនុម័ត និងបើកឱ្យចុះហត្ថលេខា[១១០]។

---

[១០៧] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ២៩ *ដកស្រង់* Robert H. Miller, *អនុសញ្ញាស្តីអំពីការមិនអនុវត្តទៅបាននៃអាជ្ញាយុកាល ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ* ("Miller"), 65 AM. J. INT"L L. 477, 500 (ឆ្នាំ១៩៧១), គណៈកម្មាធិការ ស្តីពីសិទ្ធមនុស្ស របាយការណ៍អង្គប្រជុំលើកទីម្ភៃបី ថ្ងៃទី២០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៦៧ ដល់ថ្ងៃទី ២៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ ១៩៦៧ កថាខណ្ឌ ១៤៤-១៤៥។

[១០៨] Miller, ត្រង់ទំព័រ ៥០០។

[១០៩] Ford, ត្រង់ទំព័រ ១៦០។ *សូមមើលផងដែរ* Yoram Dinstein *ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, 20 ISR. L. REV. 206, 232 (1985) ("Dinstein"): "អនុសញ្ញា ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាមានលក្ខណៈចម្រូងចម្រាសយ៉ាងខ្លាំង ដោយសារ [មាត្រា I] មិនចាំបាច់ត្រូវកំណត់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងប្រព្រឹត្តទៅតាមវិធីសាស្ត្រមួយដែលតាមតែអំពើចិត្ត និងលំអៀង, គោលដៅរបស់អនុសញ្ញានេះ គឺមិនសូវផ្តោតលើឧក្រិដ្ឋជននៃសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ និងផ្តោតសំខាន់ទៅលើឧក្រិដ្ឋជននៅប្រទេសអាហ្វ្រិកខាងត្បូង និងប្រទេសអ៊ីស្រាអែល"; Natan Lerner, *អនុសញ្ញា ស្តីអំពី ការមិនអនុវត្តអាជ្ញាយុកាល ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម*, 4 ISR. L. REV. 512, 525 (1969): "ការដែលមាត្រា I [ដែលកំណត់និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ] ត្រូវបានអនុម័តដោយគណៈកម្មាធិការទីបី ដោយសម្លេងបោះឆ្នោតចំនួន ៥៩ សម្លេងទល់នឹង ១២ សម្លេង និងអនុប្បវាទចំនួន ២៧ សម្លេង ហើយក៏ត្រូវបានអនុម័តដោយក្រុមការងាររួម ដោយសម្លេងបោះឆ្នោត ៨ សម្លេងទល់នឹង ២ សម្លេង និងអនុប្បវាទចំនួន ៥ សម្លេងនោះ បង្ហាញឱ្យឃើញពីកម្រិតនៃភាពចម្រូងចម្រាសនៃបញ្ហានេះដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងនយោបាយ"។

[១១០] Miller, ត្រង់កថាខណ្ឌ ៤៧៧-៤៧៨។ *សូមមើលផងដែរ* Goldenberg, ត្រង់កថាខណ្ឌ ៥០; Orentlicher, ត្រង់កថាខណ្ឌ ២៥៩១, កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ២៤០។

គិតមកត្រឹមថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ មានតែរដ្ឋជាសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិចំនួន ១៨ប៉ុណ្ណោះ នៃចំនួនរដ្ឋជាសមាជិកសរុបចំនួន ១៣៤ បានចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬ ចូលជាភាគីលើអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល[១១១]។ មានរដ្ឋជាសមាជិកមួយទៀត បានផ្តល់សច្ចាប័នបន្ថែមទៅលើអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាល ក្នុងអំឡុងពេលយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក[១១២]។ ចំនួនដ៏តិចតួចនៃរដ្ឋជាសមាជិកដែលបានចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬ ចូលជាភាគីនៃអនុសញ្ញាក្នុងអំឡុងពេលយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក នេះ មិនមែនជាភស្តុតាងបង្ហាញឲ្យឃើញពីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ ដែលមាន "ទម្រង់យ៉ាងទូលំទូលាយ និងមានឯកភាពគ្នាជាក់ស្តែង" ឬឲ្យឃើញពីការជឿជាក់ជាអត្តនោម័តរបស់បណ្តារដ្ឋ ថាពួកគេបានអនុវត្តតាមកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់មួយនេះ[១១៣]។

ច. អង្គជំនុំជម្រះមានកំហុស ដោយយល់ឃើញថា អនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ គឺជាការបង្ហាញពីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង*សច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប* *(opinior juris)* លើលក្ខខណ្ឌស្តីពីទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ [សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ៣០]

៤៩. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា អនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ គឺជាភស្តុតាងបង្ហាញពីស្ថានភាពទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ[១១៤]។ សហមេធាវីការពារក្តីសូមលើកឡើងថា អនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ មិនមែនជាការបង្ហាញពីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង*សច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប (opinior juris)* ស្តីពីបញ្ហានេះនោះទេ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានយល់ស្របចំពោះការលើកឡើងនេះដែរ[១១៥]។

---

[១១១] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៩។ *សូមមើលផងដែរ* ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី កថាខណ្ឌ ២៨។ ការឆ្លើយតបរបស់ អៀង សារី កថាខណ្ឌ ៩០។

[១១២] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៩។

[១១៣] *សូមមើល រឿងក្តី North Sea Continental Shelf* ទំព័រ ៤៣ កថាខណ្ឌ ៧៤; ទំព័រ ៤៥ កថាខណ្ឌ ៧៧។

[១១៤] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ៣០។

[១១៥] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៩។

៥០. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសនៅក្នុងការវិភាគ និងយល់ឃើញរបស់ខ្លួនចំពោះអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍។ ពាក់ព័ន្ធនឹងការធ្វើសេចក្តីព្រាងអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកពីការថ្លែងមតិរបស់សមាជិកប្រតិភូមួយរូប ដែលបានលើកឡើងថា និយមន័យរបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងធម្មនុញ្ញ Nuremberg និងគោលការណ៍ Nuremberg ពុំមានការពង្រីកអត្ថន័យបន្ថែមនោះទេ ហេតុដូច្នេះហើយការប្រកាន់ពូជសាសន៍ មិនមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះ យោងតាមន័យរបស់ច្បាប់។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបានរៀបរាប់ឲ្យបានលម្អិតបន្ថែមទៀតនោះទេពីខ្លឹមសារនៃការចរចារដែលឈានទៅដល់ការអនុម័តអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍នោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង *គ្រាន់តែបានលើកឡើង ដោយមិនបានដកស្រង់សេចក្តីសំអាងផ្លូវច្បាប់ ឬឯកសារមកធ្វើជាអំណះអំណាង* ថា មតិយោបល់របស់សមាជិកប្រតិភូរូបនោះ "ត្រូវបានបដិសេធភ្លាមៗ នៅពេលដែលអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ ត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៧៣"[១១៦]។

៥១. ដូចអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៦៨ ស្តីពីអាជ្ញាយុកាលដែរ អនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍គឺជាឯកសារនយោបាយមួយ[១១៧]។ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រកាន់ពូជសាសន៍គឺជាអំពើជាមូលដ្ឋានមួយ ដែលបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះតម្រូវឲ្យមានចេតនាពីសំណាក់ក្រុមពូជសាសន៍មួយក្នុងការបង្កើត និងរក្សាការគ្របដណ្តប់ទៅលើក្រុមពូជសាសន៍ផ្សេងៗទៀត ព្រមទាំងកៀបសង្កត់ជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធទៅលើក្រុមនោះ[១១៨]។ ដោយសារតែការប៉ុនប៉ងសំដៅ "អនុវត្តការរើសអើង និងបែងចែកពូជសាសន៍ ដូចដែលអនុវត្តនៅប្រទេសអាហ្វ្រិកខាងត្បូង"[១១៩] នោះ

---

[១១៦] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ៣០។

[១១៧] Ford, ត្រង់កថាខណ្ឌ ១៦៨-១៦៩ ។ *សូមមើលផងដែរ* Dinstein, ត្រង់កថាខណ្ឌ ២១៧។

[១១៨] អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីអំពី ការកៀបសង្កត់ និងផ្តន្ទាទោសទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការប្រកាន់ពូជសាសន៍, U.N.G.A. Res. 3068(XXVII), ថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៧៣ មាត្រា II, Art. II ("អនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍")។ *សូមមើលផងដែរ* ធាតុផ្សំរបស់ ICC នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម (ត្រូវបានអនុម័តនៅថ្ងៃ ៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០២, ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ៩ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០២), មាត្រា ៧(១)(ញ)។

[១១៩] អនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ មាត្រា II។

ក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក អនុសញ្ញានេះមិនត្រូវបានចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬចូលជាភាគីពីសំណាក់រដ្ឋជាសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិជាច្រើន[១២០]។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា នៅត្រឹមថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ក្នុងចំណោមរដ្ឋជាសមាជិកទាំង ១៣៤ គឺមានតែរដ្ឋជាសមាជិកចំនួន ២៥ ប្រទេសប៉ុណ្ណោះ ដែលបានចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬចូលជាភាគីអនុសញ្ញាឆ្នាំ ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍[១២១]។ គិតត្រឹមកាលបរិច្ឆេទដែលអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ បានចូលជាធរមាន គឺនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៧៦ គ្មានប្រទេសណាមួយនៃបណ្តាប្រទេសលោកខាងលិច បានចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញានេះឡើយ[១២២]។ ការលើកឡើងនេះចង្អុលបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ និងប្រាកដនូវកង្វះ "ទម្រង់យ៉ាងទូលំទូលាយ និងមានឯកភាពគ្នាជាក់ស្តែង" នៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង*សច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប (opinior juris)*[១២៣] ក្នុងការវាយតម្លៃស្ថានភាពរបស់និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ[១២៤] នៅចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ស្ថិតក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ ត្រឹមថ្ងៃទី ៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ មានរដ្ឋជាសមាជិករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិចំនួនតែ ៤៨ ប្រទេសប៉ុណ្ណោះ បានចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬចូលជាភាគីអនុសញ្ញា ឆ្នាំ១៩៧៣ ស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍[១២៥]។ ក្រោយមក កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបានចូលជាភាគីនៃអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រកាន់ពូជ

---

១២០ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៩។

១២១ *ដូចជើងទំព័រមុន*។

១២២ ការឆ្លើយតបរបស់ អៀង សារី កថាខណ្ឌ ៨៨។

១២៣ *សូមមើលរឿងក្តី* North Sea Continental Shelf, ទំព័រ ៤៣ កថាខណ្ឌ ៧៤។

១២៤ ការឆ្លើយតបរបស់ អៀង សារី កថាខណ្ឌ ៨៨។ *សូមមើលផងដែរ* Ford, ត្រង់ ១៦៩; Orentlicher, ត្រង់ ២៥៩១, កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ២៤០។

១២៥ អង្គការសហប្រជាជាតិ, *សន្ធិសញ្ញា Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General Treaty Series* Database, "Status of Treaties" វគ្គ IV, ៧។ គួរកត់សម្គាល់ដែរថា សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើកឡើងថា រដ្ឋជាសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិ បានចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬចូលជាភាគី នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ក្នុងអំឡុងយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។ *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៩។ នេះអាចជាកំហុសដ៏សំខាន់មួយ។ ក្នុងគោលបំណងនៃការដាក់បណ្តឹងសាទុក្ខនេះ សហមេធាវីការពារក្តី អៀង សារី បានធ្វើការស្ទង់មតិដោយផ្ទាល់ពីស្ថានភាពរបស់បណ្តាភាគីចំពោះអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ នៅ

សាសន៍នៅក្នុង ឆ្នាំ១៩៨២ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានយោងនោះ មិនមានសារសំខាន់ទាល់តែសោះជាមួយនឹងបញ្ហានៃស្ថានភាពច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងអំឡុងចន្លោះពេលពីឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ នោះ[១២៦]។

ជ. **អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការចាត់ទុកការវិវឌ្ឍន៍នៅក្រោយឆ្នាំ ១៩៧៩ ក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ថាមានជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងស្ថានភាពនៃទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ក្នុងចន្លោះពេលពីឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩** [សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបាន ជំទាស់ កថាខណ្ឌ ៣១-៣២]

៥២. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរវ៉ាន់ដាឆ្នាំ១៩៩៤ ("ICTR") និងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន ("SCSL")ឆ្នាំ២០០០ បង្ហាញឲ្យឃើញថា ទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ "លែងជាផ្នែកមួយនៃនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិទៀតហើយ"[១២៧]។ សហមេធាវីការពារក្តីសូមលើកឡើងថា សំអាងផ្លូវច្បាប់ទាំងនេះមិនបានផ្តល់ភស្តុតាងប្រាកដប្រជាសម្រាប់បង្ហាញថា ក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ មិនបានទាមទារឲ្យមានទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងនិយមន័យនៃ

ចន្លោះរយៈពេលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩ ព្រមទាំងបានគណនាចំនួនរដ្ឋបន្ថែមទៀតដែលបាន ចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬចូលជាភាគី នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍ ក្នុងអំឡុងពេលពាក់ព័ន្ធ ដែលមានចំនួន ២៣ រដ្ឋ មិនមែន ៣២ រដ្ឋនោះទេ។ ចំណុចដែលសំខាន់ ចំនួននេះធ្វើឲ្យអនុសញ្ញាស្តីពីការប្រកាន់ពូជសាសន៍មានលក្ខណៈ សម្បត្តិមិនគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបង្ហាញពីស្ថានភាពនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ ស្តីពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធឡើយ។

[១២៦] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ៣០។

[១២៧] *ដូចជើងទំព័រមុន* កថាខណ្ឌ ៣១។

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ស្រប[១២៨] ចំពោះការលើកឡើងនេះ។

៩៣. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដោយយល់ឃើញថា និយមន័យរបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលមានចែងនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY មិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិទេ។ និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY មានចែងពីទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ[១២៩]។ អង្គជំនុំជម្រះឧទ្ធរណ៍ជំនុំជម្រះរឿងក្តី *Tadić* បានសម្រេចថា លក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងគឺជាការកម្រិតផ្នែកយុត្តាធិការជាក់លាក់ចំពោះតុលាការ ICTY ហើយថា អ្នករៀបចំពង្រាងលក្ខន្តិកៈនេះ បានកំណត់និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឲ្យមានខ្លឹមសារចង្អៀតជាងខ្លឹមសារដែលមានបង្ហាញនៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ[១៣០]។ យ៉ាងណាក៏ដោយ តុលាការ ICTY មានចេតនាមិនអើពើចំពោះការអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនទេ ដោយអនុម័ត "វិធីសាស្ត្រពន្លាតន័យឲ្យទូលាយ"[១៣១] ដែលធ្វើឲ្យនិយមន័យ

---

[១២៨] សេចក្តីសម្រេចអង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣០៧។ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ករណី នួន ជា កថាខណ្ឌ ១៤៣។

[១២៩] លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY មាត្រា ៥។

[១៣០] សូមមើល *Tadić* បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បន្ទាន់បន្ទំ កថាខណ្ឌ ១៤០-១៤១។

[១៣១] *សូមមើលជាឧទាហរណ៍, រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង Tadić,* IT-94-1-A, សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៩ កថាខណ្ឌ ១៨៥-២៣៤ ដោយនៅក្នុងសាលដីកានោះ អង្គជំនុំជម្រះឧទ្ធរណ៍ បានបង្កើតទ្រឹស្តីស្តីពីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ("JCE") ជាទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ។ JCE បានក្លាយជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌមួយ ដែលចម្រូងចម្រាសបំផុត ត្រូវបានយកមកអនុវត្តនៅសាលាក្តី *ពិសេស* មួយចំនួន ដោយសារទម្រង់នេះត្រូវបានគេយល់ឃើញថា ជាច្បាប់ដែលចៅក្រមបានធ្វើ មិនផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ *សូមមើល* William A. Schabas, ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត *និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី,* 37 NEW ENGLAND L. REV. 1015, 1033-34 (2002-2003): "បានទទួលយកវិធីសាស្ត្រទាំងពីរនេះ [JCE និង ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ] សម្រួលដល់ការចោទប្រកាន់ទៅលើបុគ្គលដែលបានចូលរួមជាក់ស្តែងក្នុងការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើសិទ្ធមនុស្ស។ ប៉ុន្តែវិធីសាស្ត្រទាំងនេះធ្វើឲ្យបន្ថយការផ្តន្ទាទោសដែលចៀសមិនផុតពីការប៉ះពាល់ដល់តម្លៃនៃសាលក្រមតុលាការនោះ និងប៉ះពាល់ដល់កេរ្តិ៍ដំណែលជាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីផងដែរ"; សូមមើល Ciara Damgaard, *ទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម (The Joint Criminal Enterprise Doctrine): A "Monster Theory of Liability" or a Legitimate and Satisfactory Tool in the Prosecution of the Perpetrators of Core International Crimes?, in* INDIVIDUAL CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR CORE INTERNATIONAL CRIMES 129 (Springer, 2008): ទ្រឹស្តីបទនេះបានបង្កើតជាបញ្ហា ព្រួយបារម្ភធ្ងន់ធ្ងរមួយចំនួន។ *ក្នុងចំណោមនោះ* គេអាចលើកឡើងបានផងដែរថា

ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិមាន "លក្ខណៈជាអារម្មណ៍ និង*ជាអ្វីដែលជាការយល់ឃើញ ជាជាងអ្វីជាច្បាប់នោះ* (*de lege ferenda*)[១៣២]។ ការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះឧទ្ធរណ៍ស្តីពីបញ្ហាទំនាក់ទំនង មិនមែនជា ភស្តុតាងប្រាកដប្រជាដែលបញ្ជាក់ថា កង្វះលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងនៅក្នុងនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺ "លើសពីវិមតិសង្ស័យ" នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣។

៥៤. តុលាការ ICTY ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីជំនុំជម្រះបុគ្គលមួយចំនួនពីបទរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩១ នៅលើដែនដីនៃអតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី[១៣៣]។ អ្នករៀបចំពង្រាងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY មានបំណងធានាឲ្យបានថា គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពត្រូវបានគោរព ហេតុដូច្នេះហើយ ទើបមានការសម្រេចថា លក្ខន្តិកៈអាចមានយុត្តាធិការតែលើផ្នែកមួយចំនួននៃច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ដែល

វាមានភាពមិនប្រាកដប្រជា ធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់បទដ្ឋានភស្តុតាងនានា ធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍ក្នុងការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់បុគ្គល ដោយគាំទ្រការទទួលខុសត្រូវជារួម រំលោភបំពានគោលការណ៍ គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង ព្រមទាំងរំលោភបំពាន លើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌មួយផងដែរ"។

[១៣២] Susan Lamb, គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព (Nullum Crimen, Nulla Poena Sine Lege) *នៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ*, *in* 1 THE ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: A COMMENTARY 743, 746 (Cassese, Gaeta, Jones, eds., 2002) ។ នៅក្នុងការពិភាក្សារបស់ខ្លួន ស្តីពីវិធីសាស្ត្រពន្យាតន័យរបស់សាលាក្តី*ពិសេស* អ្នកនាង Lamb បានដកស្រង់ប្រសាសន៍របស់ចៅក្រម Meron, ពាក់ព័ន្ធនឹងការបកស្រាយច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិរបស់សាលាក្តីនានា: ចៅក្រម Meron បានលើកឡើងថា "យោងលើនិន្នាការមិនយកចិត្តទុកដាក់ លើផ្នែកមួយចំនួនធំ នោះភស្តុតាងដែលអាចរកបានស្តីពីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ (ពិបាកនឹងរកបាន) ... ជាក់ស្តែង គេអាចនឹងយល់បានថា សាលាក្តីបានគិតគូរ ឬទំនងជាបន្តគិតគូរទៅលើកម្រិតនៃការវាយលុកទៅលើអំពើចំពោះសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្សជាតិ។ បើអំពើកាន់តែសាហាវយង់ឃ្នង នោះសាលាក្តីកាន់តែអាចនឹងធ្វើការសន្មតថា អំពើនោះរំលោភបំពានមិនត្រឹមតែលើគោលការណ៍មនសិការរបស់មនុស្សជាតិប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងទៅលើច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ផងដែរ"។ Theodor Meron, *អនុសញ្ញាផ្សេងៗនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ ជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់* (*The Geneva Conventions as Customary Law)*, 81 Am. J. Int'l L. 348, 361 (1987)។

[១៣៣] លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY មាត្រា ១។

"លើសពីវិមតិសង្ស័យ" ជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ[១៣៤]។ ប្រភពពាក់ព័ន្ធទាំងបួននៃច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិនោះគឺ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ អនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេឆ្នាំ១៩០៧ អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងធម្មនុញ្ញ Nuremberg[១៣៥]។ អ្នករៀបចំពង្រាងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY បានចាត់ទុកថា វា "លើសពីវិមតិសង្ស័យ" ដែលថានិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ រួមបញ្ចូលទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ[១៣៦] ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះ។

៩៥. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយយល់ឃើញថា លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈនោះបានលុបបំបាត់ចោលទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ បង្កើតជាភស្តុតាង ដែលបញ្ជាក់ថា ទំនាក់ទំនងនេះលែងជាផ្នែកមួយនៃនិយមន័យរបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទៀតហើយ[១៣៧]។ លោកសាស្ត្រាចារ្យ Schabas បានលើកហេតុផលថា ពាក្យពេចន៍ដែលប្រើនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈ ត្រូវបានអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ ចាត់ទុកថា "ឃ្លាតចាកចេញពីច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ"[១៣៨]។ ខុសគ្នាពីលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY ដែល ពង្រាងលក្ខន្តិកៈមួយនេះត្រូវបានរៀបរៀងដោយអគ្គលេខាធិការនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ

---

[១៣៤] របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ អនុលោមតាមកថាខណ្ឌ ២ នៃសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ ៨០៨ (ឆ្នាំ១៩៩៣), S/25704, ថ្ងៃទី ៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៣ កថាខណ្ឌ ៣៣។

[១៣៥] *ដូចជើងទំព័រមុន* កថាខណ្ឌ ៣៥។

[១៣៦] *សូមមើល* WILLIAM A. SCHABAS, THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: A COMMENTARY ON THE ROME STATUTE (Oxford University Press, 2010) ទំព័រ ១៤៥ ("SCHABAS"): "ដោយមិនចាំបាច់មានមន្ទិលសង្ស័យច្រើន អ្នកដែលបម្រើការងារនៅក្នុងលេខាធិការដ្ឋានអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលបានធ្វើពង្រាង [មាត្រា៥ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY] ជឿថា [ទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ] ត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ហើយថា ការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយមិនមានជម្លោះប្រដាប់អាវុធនោះ គឺជាការរំលោភបំពានទៅលើគោលការណ៍ *គ្មានទោស បើគ្មានច្បាប់ចែង'* ។ *សូមមើលផងដែរ* Ford, ត្រង់ទំព័រ ១៧៥។

[១៣៧] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ៣១។

[១៣៨] SCHABAS, ត្រង់ទំព័រ ១៤៥, *ដកស្រង់* របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ អនុលោមតាមកថាខណ្ឌ ៥ នៃសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខលេខ ៩៥៥ (ឆ្នាំ១៩៩៤), S/1995/134, ថ្ងៃទី ១៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៥ ("របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ"), កថាខណ្ឌ ១២។

រួច បញ្ជូនទៅក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ ជាមួយនឹងមូលដ្ឋានច្បាប់មួយចំនួនសម្រាប់លក្ខន្តិកៈនោះ ពង្រាងលក្ខន្តិកៈ ICTR ត្រូវបានរៀបរៀងឡើងដោយក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិតែឯងប៉ុណ្ណោះ[១៣៩]។ មានការមិនយល់ស្របមួយចំនួនចំពោះវិធីសាស្ត្ររបស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខពិសេសពាក់ព័ន្ធនឹងកង្វះការចូលរួមចំណែកពីសំណាក់អង្គចៅក្រម នៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីព្រាង[១៤០] និងការរួមបញ្ចូលលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិមួយចំនួនទៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ICTR ដោយមិនបានគិតទេថាតើលិខិតុបករណ៍ទាំងនោះ ជាផ្នែកមួយរបស់ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែរឬយ៉ាងណានោះ[១៤១]។ ដោយយោងលើប្រវត្តិនៃការធ្វើសេចក្តីព្រាងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR មិនអាចចាត់ទុកជាការបង្ហាញពីច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ នោះទេ។

៥៦. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយយល់ឃើញថា ការចរចារអំពីលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC និងពាក្យពេចន៍យកជាផ្លូវការប្រើប្រាស់នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC បង្ហាញពីភាព "លើសពីវិមតិសង្ស័យ"ថា នៅត្រឹមឆ្នាំ១៩៩៨ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិលែងតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធទៀតហើយ[១៤២]។ ការជជែកពិភាក្សាដែលនាំឱ្យមានការអនុម័តលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC ផ្ទុយទៅនឹងការអះអាងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ការជជែកពិភាក្សាបង្ហាញថា សំណួរនោះនៅតែមិនទាន់បានដោះស្រាយនៅឡើយទេ នៅមុនពេលអនុម័តលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC[១៤៣]នោះ។ នៅក្នុងរបាយការណ៍របស់ខ្លួនផ្ញើទៅជូនមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ គណៈកម្មការ*ពិសេស* ទទួលបន្ទុកបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរ

[១៣៩] របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ កថាខណ្ឌ ៩។

[១៤០] *សូមមើល* អង្គប្រជុំលើកទី៣៤៥៣ របស់ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ, S/PV.3453, ថ្ងៃទី ៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៤, ទំព័រ ៩។ *សូមមើលផងដែរ* Ford, ត្រង់ទំព័រ ១៧៩ កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រលេខ ២៩៩។

[១៤១] *សូមមើល*របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការ កថាខណ្ឌ ១២។

[១៤២] សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កថាខណ្ឌ ៣២។

[១៤៣] *សូមមើលផងដែរ* កំណត់ហេតុសង្ខេបរបស់កិច្ចប្រជុំលើកទីបី សន្និសីទអង្គទូតវិសាមញ្ញ នៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីការបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (UN Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court) A/CONF.183/C.1/SR.3, ថ្ងៃទី ២០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៨។

ជាតិ បានកត់សម្គាល់ពីភាពខុសគ្នារវាងមតិយោបល់នានា ដែលត្រូវបានលើកឡើងនៅក្នុងចំណោមសមាជិកពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនង[១៤៤]។ នៅក្នុងពេលសន្និសិទនាទីក្រុងរ៉ូម "សមាជិកប្រតិភូមួយចំនួន" បានធ្វើការជជែកពិភាក្សាយ៉ាងខ្លាំងក្លាថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ[១៤៥]។ ទោះបីជា លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC ត្រូវបានអនុម័តនៅពេលចុងក្រោយ ដោយគ្មានទំនងទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធក៏ដោយ ការជជែកពិភាក្សាបានបន្តរហូតដល់ខណៈពេលដែលធ្វើការអនុម័តលើលក្ខន្តិកៈនោះ។

៥៧. ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដោយបានដកស្រង់សេចក្តីថ្លែងការណ៍សារព័ត៌មានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ដើម្បីធ្វើជាអំណះអំណាងគាំទ្រដល់ការយល់ឃើញរបស់ខ្លួន[១៤៦]។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍សារព័ត៌មាន មិនអាចចាត់ទុកជាប្រភពឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់នៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ[១៤៧]។

ឈ. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសដោយខកខានមិនបានពិចារណាចំពោះការទទួល

---

[១៤៤] របាយការណ៍ របស់គណៈកម្មាធិការពិសេស ស្តីពីការបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ, A/50/22 (1995), ទំព័រ ១៦ កថាខណ្ឌ ៧៩។

[១៤៥] សូមមើល Herman von Hebel និង Darryl Robinson, "*Crimes Within the Jurisdiction of the Court*," in THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: THE MAKING OF THE ROME STATUTE: ISSUES, NEGOTIATIONS, RESULTS 92, Roy S. Lee, ed.,1999: "គណៈប្រតិភូនៃក្រុមប្រទេសអារ៉ាប់មួយចំនួន គាំទ្រទស្សនៈ [ដែលតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនង] ដូចគ្នានេះដែរចំពោះគណៈប្រតិភូមកពីបណ្តាប្រទេសអាហ្វ្រិក និងអាស៊ី"។ *សូមមើលផងដែរ* SCHABAS, ត្រង់ទំព័រ ១៤៦, សូមកត់សម្គាល់ថា សមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍ចំនួនពីរក្នុងចំណោមសមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍ចំនួន៥រូប នៃក្រុមប្រឹក្សា សន្តិសុខ (ប្រទេសចិន និងប្រទេសរុស្ស៊ី) បានគាំទ្រឱ្យរក្សាទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។; Van Schaack, ត្រង់ទំព័រ ៨៤៤: "និយមន័យជាឯកច្ឆន្ទ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បានគេចផុតពីអ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាងយ៉ាងប៉ិនប្រសព្វរហូតដល់រយៈពេលចុងក្រោយនៃសន្និបាតលើផ្នែកការទូត។ ប្រទេសចិន ប្រទេសឥណ្ឌា និងសហភាពរុស្ស៊ី ព្រមទាំងរដ្ឋមួយចំនួន មកពីមជ្ឈិមបូព៌ា បានបន្តគាំទ្រឱ្យរក្សាទុកលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងនេះ..."។

[១៤៦] *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ កំណត់សម្គាល់ជើងទំព័រ ៧២-៧៤។

[១៤៧] *សូមមើលរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធនឹងសកម្មភាពយោធា និងកងជីវពលនៅក្នុងប្រទេសនីការ៉ាហ្គ័រ,* I.C.J. *របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៨៦* ទំព័រ ៩៨ កថាខណ្ឌ ១៨៥, ១៨៨-១៩១។ SHAW ត្រង់ទំព័រ ៨២។

ខុសត្រូវលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលអង្គជំនុំជម្រះបានអះអាងថាត្រូវបាន កំណត់ក្នុងពេលវេលាជាប់ពាក់ព័ន្ធនោះ ថាតើ លោក អៀង សារី អាចនឹងប្រមើលមើល ដឹងថាជាបទឧក្រិដ្ឋ ព្រមទាំងអាចដឹងថាមានច្បាប់ចែងដែរឬយ៉ាងណានោះ ក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩

៥៨. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ដោយខកខានមិនបានធ្វើការវិភាគអំពីភាពអាចប្រមើលដឹងថាជាបទឧក្រិដ្ឋ និងភាពអាចដឹងបានថាមានច្បាប់ចែង។ ទោះបីជា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះមិនមានចែងនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជាក្នុងរយៈពេលចន្លោះពី ឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ នោះទេ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទាំងនេះមានចែងនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ប៉ុន្តែ ដូចបានពន្យល់*ពីខាងលើ* រួចមកហើយ និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលអាចយកមកអនុវត្តបាននៅក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ តម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។ ទោះបីជា *ដោយគ្រាន់តែ* សន្មត (assuming *arguendo*) ថាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ មិនតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធក៏ដោយ ក៏និយមន័យនេះត្រូវតែអាចប្រមើលដឹងមុនបានថាជាបទឧក្រិដ្ឋ និងអាចដឹងបានថាមានច្បាប់ចែង សម្រាប់លោក អៀង សារី នៅក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ នៅមុនពេលការអនុវត្តការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌនោះដែរ។ ប្រសិនបើការទទួលខុសត្រូវ មិនអាចត្រូវបានប្រមើលមើលដឹងមុន និងមិនអាចដឹងបានថាមានច្បាប់ចែងនោះនឹងមានការរំលោភបំពានទៅលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ប្រសិនបើនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលយកមកអនុវត្តនៅពេលនេះ ចំពោះលោក អៀង សារី មិនរួមបញ្ចូលទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធទេនោះ។

៥៩. ចំពោះលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពអាចប្រមើលមើលដឹងថាជាបទឧក្រិដ្ឋ នឹងត្រូវបំពេញ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទអាចដឹងថា អំពើនោះគឺជាអំពើឧក្រិដ្ឋ នៅក្នុងន័យដែលមានការយល់ដឹងជាទូទៅ[១៤៨]។

---

[១៤៨] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ២៣៥; សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ អំពី សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម កថាខណ្ឌ ៤៥។

ទោះបីជាដំណោះស្រាយតាមតាមផ្លូវតុលាការ អាចនឹងមានសារៈសំខាន់ក្នុងការដកចេញនូវភាពមិនច្បាស់លាស់ ព្រមទាំងផ្តល់នូវភាពអាចប្រមើលដឹងមុនថាជាបទឧក្រិដ្ឋក៏ដោយ[១៤៩] ក៏ការសម្រេចនេះមិនមែនជាដំណោះស្រាយសម្រាប់ករណីពាក់ព័ន្ធ បញ្ហាលក្ខខណ្ឌតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងក្នុងរយៈពេលពីឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ នេះដែរ។ លើកលែងតែចំពោះករណីរឿងក្តីនានារបស់ CCL 10 ដូចបានបង្ហាញ*ពីខាងលើ*រួចមកហើយ បានលើកឡើងពីភាពមិនច្បាស់លាស់ច្រើនជាងភាពច្បាស់លាស់ យើងគ្មានករណីយុត្តិសាស្ត្រ ដែលអាចប្រើប្រាស់សម្រាប់ទាញយកសេចក្តីសន្និដ្ឋានថា កង្វះលក្ខខណ្ឌតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ អាចនឹងត្រូវប្រមើលមើលដឹងថាជាបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ។ លើសពីនេះទៀត ភាពមិនអាចជៀសរួចនៃដំណោះស្រាយអំពីភាពមិនច្បាស់លាស់នៅក្នុងច្បាប់ គឺមិនដូចគ្នានឹងភាពអាចប្រមើលមើលដឹងមុនទេ។ ការប៉ាន់ស្មានយ៉ាងច្រើនបំផុតអាចសន្និដ្ឋានថា ដំណោះស្រាយចុងក្រោយចំពោះភាពមិនច្បាស់លាស់នៅក្នុងច្បាប់ ប្រសិនបើមិនមែនមិនអាចជៀសផុត ទំនងជាធ្វើឲ្យមានការដកចេញនូវធាតុផ្សំមួយរបស់បទឧក្រិដ្ឋ។ ទាំង លោក អៀង សារី និងអ្នកសង្កេតការណ៍ដោយមិនលម្អៀងអាចនឹង ឬមាន លទ្ធភាពប្រមើលដឹងជាមុនពីរបៀបដែលភាពមិនច្បាស់លាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខខណ្ឌតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងនេះ អាចនឹងត្រូវបានដោះស្រាយ ជាពិសេសនៅពេលធ្វើការពិចារណាអំពីទស្សនៈ និងជំហរផ្សេងៗគ្នា ដែលអ្នកប្រាជ្ញ ស្ថាប័ន និងបណ្តារដ្ឋឈានមុខនានា បានប្រកាន់ខ្ជាប់ ដូចមាន បង្ហាញជូននៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ២ និងឧបសម្ព័ន្ធ ៣ ដែលមានភ្ជាប់ជូនមកជាមួយ[១៥០]។ ទោះបីជា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនយល់ស្របតាមគោលជំហររបស់សហមេធាវីការពារក្តីដែលថា ទំនាក់ទំនងនៅតែជាធាតុមួយរបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ និងផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើឯកសារដែលអង្គជំនុំជម្រះបានដកស្រង់សម្រាប់ជាអំណះអំណាងសម្រាប់ការវិភាគរបស់ខ្លួន ក៏ឯកសារនោះបង្ហាញថា យ៉ាងហោចណាស់ នៅមាន

---

[១៤៩] សំណើ កថាខណ្ឌ ២៥ *ដកស្រង់ចេញពីរឿងក្តី S.W. តទល់នឹង United Kingdom* តុលាការ Eur. Ct. H.R. 20166/92 សាលក្រមចុះថ្ងៃទី ២២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៥ កថាខណ្ឌ ៣២-៤៣។

[១៥០] *សូមមើល* ឧបសម្ព័ន្ធ ២៖ ឯកសារសំអាងផ្នែកច្បាប់ ស្តីពីការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (ឆ្នាំ១៨០៨ រហូតមកទល់ពេលបច្ចុប្បន្ន); ឧបសម្ព័ន្ធ ៣៖ អត្ថាធិប្បាយ ស្តីពីទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ សម្រាប់ការអត្ថាធិប្បាយរបស់អ្នកប្រាជ្ញ លើបញ្ហានេះ។

ចម្ងល់ថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ ដែរឬយ៉ាងណានោះ។ ចម្ងល់នេះនៅមិនទាន់បាន ដោះស្រាយនៅឡើយទេ រហូតដល់ពេលដែលលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC ត្រូវបានអនុម័តនៅ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨។ វាជាការមិនសមហេតុសមផលនោះទេក្នុងការយល់ឃើញថា នាពេលនោះ លោក អៀង សារី ឬអ្នកសង្កេតការណ៍មិនលម្អៀង អាចយល់ដឹងជាទូទៅ ថាខ្លួនគាត់អាចនឹងត្រូវរងការ ចោទប្រកាន់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្រៅជម្លោះប្រដាប់ អាវុធមួយនោះ។

៦០. លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការដឹងថាមានច្បាប់ចែង នឹងត្រូវបានបំពេញ ក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទបាន ដឹងពីច្បាប់ជាធរមាន ទោះបីជាច្បាប់នោះគ្រាន់តែជាច្បាប់ដែលផ្អែកលើទំនៀមទម្លាប់ក៏ដោយ[១៥១]។ ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌដោយសារតែនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបានលុប បំបាត់លក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ អាចនឹងត្រូវមិនត្រូវបានដឹង នៅក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩។ វានៅមិនទាន់មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយទេ សម្រាប់លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការដឹងថាមានច្បាប់ចែង ដែលជនជាប់ចោទគ្រាន់តែមានព័ត៌មានថា អំពើមួយចំនួន អាចជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងន័យដែលគេយល់ជាទូទៅនោះ។ និយមន័យ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលអាចដឹងបានក្នុងរយៈពេល ចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ រួមបញ្ចូលទំនាក់ទំនងជាមួយជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ដែលជាធាតុផ្សំ ចាំបាច់ត្រូវតែមានសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តិបទឧក្រិដ្ឋនេះ។ យ៉ាងហោចណាស់ ស្ថានភាពនៃលក្ខខណ្ឌ តម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងនាពេលនោះ មិនមានភាពប្រាកដប្រជាទេ ហេតុដូច្នេះហើយ លក្ខខណ្ឌនេះ មិនអាចចាត់ទុកថា ជនជាប់ចោទបានដឹងនោះទេ។

៦១. ភាពអាចប្រមើលមើលដឹងថាជាបទឧក្រិដ្ឋ និងភាពអាចដឹងបានថាមានច្បាប់ចែង មិនអាចត្រូវ កំណត់ឡើង ដោយគ្រាន់តែជនជាប់ចោទអាចស្វែងរក "យោបល់ផ្លូវច្បាប់ដែលសមស្រប ដែល

---

[១៥១] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ២៣៥; សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ អំពី សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្ម រួម កថាខណ្ឌ ៤៥។

វាយតម្លៃពីទិសដៅរបស់ច្បាប់ ដូចដែលការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើការចោទប្រកាន់[១៥២] នោះទេ។ ប៉ុន្តែ ចាំបាច់ត្រូវតែធ្វើការកំណត់ថាតើមាន "ចំនួនស៊ីសង្វាក់គ្នា និងរយៈពេលយូរ" នៃលិខិតុបករណ៍ជាតិ និងអន្តរជាតិ និងសេចក្តីសម្រេចពាក់ព័ន្ធនឹងស្ថានភាពទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ដែរឬយ៉ាងណានោះ[១៥៣]។ ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ និង*សច្ចធារណ៍ធម្មានុរូប (opinio juris)* បង្ហាញថា ទំនាក់ទំនងគឺតម្រូវឱ្យមានជាចាំបាច់ នៅក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ឬមិនលើសពីអ្វីដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេច គឺស្ថានភាពនៃទំនាក់ទំនងស្ថិតនៅក្នុងមន្ទិលសង្ស័យ។ ដូចដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញ "ទោះបីលិខិតុបករណ៍ទាំងនេះត្រូវបានវិនិច្ឆ័យទៅលើផលប៉ះពាល់រួមរបស់វាក្តី ហើយនៅពេលគេវិនិច្ឆ័យលិខិតុបករណ៍មួយៗដោយឡែក ភាពមិនពេញលេញរបស់វាត្រូវបានបន្ថយក៏មិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់ដែរថាការមិនកាត់ផ្តាច់លក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងបានកើតមាននៅពេលណានៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ[១៥៤]។ ប្រសិនបើមានមន្ទិលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្រោមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិនៅចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ នោះគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ (in dubi pro reo)* ត្រូវតែយកមកអនុវត្ត។

៦២. អង្គបុរេជំនុំជម្រះ បន្ទាប់ពីកំណត់ថា ស្ថានភាពលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងមិនមានភាពច្បាស់លាស់ បានយកគោលការណ៍*វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* មក

---

[១៥២] *C.f. S.W. v. United Kingdom,* Eur. Ct. H.R. 20166/92, សាលក្រមចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៥ កថាខណ្ឌ ៣៥-៣៦; *Miloslavsky v. United Kingdom*, Eur. Ct. H.R. 18139/91, សាលក្រមចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៥ កថាខណ្ឌ ៣៧; *Kokkinakis v. Greece*, Eur. Ct. H.R. 14307/88, សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី ២៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៣ កថាខណ្ឌ ៣៥។

[១៥៣] រឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង* Milutinović *និងជនឯទៀត,* សេចក្តីសម្រេចលើញត្តិជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការរបស់ Dragoljub Ojdanić – *សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម,* IT-99-37-AR.72, ថ្ងៃទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣ កថាខណ្ឌ ៤១។

[១៥៤] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ កថាខណ្ឌ ៣១០។

អនុវត្តដោយត្រឹមត្រូវ[១៥៥]។ ប៉ុន្តែ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខាន មិនបានយោងទៅគោលការណ៍នេះទាល់តែសោះ នៅក្នុងសំអាងហេតុរបស់ខ្លួន ទោះបីជាភាគីបាន លើកបញ្ហានេះឡើងរួចហើយក៏ដោយ[១៥៦]។ គោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ ជនជាប់ចោទ* គឺជាគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ដែលត្រូវបានទទួល ស្គាល់ដោយធម្មនុញ្ញរបស់ប្រទេសកម្ពុជា[១៥៧] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក និងច្បាប់អន្តរជាតិ។ គោលការណ៍នេះ មិនត្រឹមតែអនុវត្តតែចំពោះសំអាងហេតុ[១៥៨]ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ដូចអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ឃើញ គោលការណ៍នេះក៏អនុវត្តចំពោះសំអាងហេតុផ្នែកច្បាប់ដែលជាកម្មវត្ថុ នៃការបកស្រាយច្បាប់ស៊ីវិលផងដែរ[១៥៩]។ មាត្រា ២២ នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC ដែលជា

---

១៥៥ *ដូចឯកសារយោងមុន* កថាខណ្ឌ ៣១០៖ “ដោយសារមិនមានទម្លាប់អនុវត្តរបស់រដ្ឋច្បាស់លាស់ និង*ទស្សនៈច្បាប់*នោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ នៅតែមិនអាចកំណត់បានពីដំណាក់កាលដែលមានបញ្ហាចន្លោះពីឆ្នាំ ១៩៦៨ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៨៤ នៅពេលដែលដំណាក់កាលអន្តរកាលបានកើតឡើង។ បើតាមគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យនឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ(in dubio pro reo)* ភាពមិនច្បាស់លាស់បែបនេះ នឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ”។

១៥៦ *សូមមើល* សំណើ កថាខណ្ឌ ២៧-៣២; ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី កថាខណ្ឌ ៣២-៣៤; ចម្លើយតបរបស់ នួន ជា ទៅនឹង សំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ស្នើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចេញពីនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ E95/5 កថាខណ្ឌ ៣, ៧-១៤; ចម្លើយតបរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ ចំពោះសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ស្នើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឱ្យធ្វើវិសោធនកម្ម លើនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ E95/2 កថាខណ្ឌ ១៨-២៤។

១៥៧ ធម្មនុញ្ញ មាត្រា ៣៨ (សូមបញ្ជាក់បន្ថែម)៖ “វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ”។

១៥៨ ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា បានលើកទឡ្ហីករណ៍នេះដោយមានការភ័ន្តច្រលំ នៅក្នុងការដាក់ឯកសារនៅពេលមុន។ *សូមមើល* សំណើ កថាខណ្ឌ ២៧-៣២។

១៥៩ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី ៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារលេខ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៣១៖ “ចំពោះ*គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* អាចអនុវត្តបានចំពោះស្ថានភាពលំបាកនៃអត្ថន័យច្បាប់ គោលការណ៍នេះ ត្រូវកម្រិតត្រឹមតែភាពមន្ទិលសង្ស័យដែលនៅតែមានក្រោយការបកស្រាយ។ ហេតុដូច្នេះ *គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* ត្រូវតែអនុវត្តយ៉ាងត្រឹមត្រូវចំពោះភាពមន្ទិលសង្ស័យ អំពីខ្លឹមសារនៃបទដ្ឋានគតិយុត្តិ ដែលនៅតែមានក្រោយការអនុវត្ត នូវវិធាននៃការបកស្រាយតាមប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល ដោយធ្វើការពិចារណាទៅលើពាក្យពេចន៍នៃបទប្បញ្ញត្តិ ការដាក់បញ្ចូលក្នុង

ប្រភពឯកសារសំអាងផ្នែកច្បាប់របស់ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ បញ្ជាក់ពីការអនុវត្តគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* ចំពោះសំអាងហេតុផ្នែកច្បាប់ថា៖ "ចំពោះករណីដែលមានភាពមិនច្បាស់លាស់ [ចំពោះនិយមន័យរបស់បទឧក្រិដ្ឋ] និយមន័យគួរត្រូវបានបកស្រាយដោយផ្តល់ប្រយោជន៍ចំពោះបុគ្គលដែលកំពុងស្ថិតក្នុងការស៊ើបអង្កេត រងការចោទប្រកាន់ ឬត្រូវបានផ្តន្ទាទោស"[១៦០]។ សហមេធាវីការពារក្តីសូមលើកឡើងថា ទោះបីជាលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC គឺជាច្បាប់ដែលផ្អែកលើសន្ធិសញ្ញាជាគោល មិនមែនជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ក៏ដោយ ក៏មាត្រា ២២ បញ្ជាក់ពីការទទួលស្គាល់ និងទទួលយកជាលក្ខណៈអន្តរជាតិចំពោះគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃនីត្យានុកូលភាព និងគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ*។ លើសពីនេះទៀត មាត្រា ២២ ក៏បានបញ្ជាក់ពីការអនុវត្តគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* ចំពោះសំអាងហេតុផ្នែកច្បាប់ផងដែរ។ ដូចមានចែងនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ រាល់ការសង្ស័យចំពោះអត្ថិភាពនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវឲ្យមានទំនាក់ទំនងក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ជាចុងក្រោយ *ចាំបាច់ត្រូវតែ* ដោះស្រាយដោយផ្តល់ប្រយោជន៍ទៅលោក អៀង សារី។ ផ្ទុយទៅនឹងការសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដែលបានធ្វើការពិចារណារាល់ប្រភពឯកសារសំអាងផ្នែកច្បាប់ទាំងអស់ មុននឹងឈានដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន និងបានកំណត់ថាមានភាពមិនច្បាស់លាស់នៃប្រភពដែលតម្រូវឲ្យមានការអនុវត្តគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខកខានមិនបានវិភាគឲ្យគ្រប់ជ្រុងជ្រោយទៅលើរាល់ប្រភពឯកសារសំអាងផ្នែកច្បាប់ នៅមុនពេលចេញសេចក្តីសម្រេចដែល

ប្រព័ន្ធ រួមមានការជាប់ទាក់ទិនទៅនឹងគោលការណ៍សំខាន់ៗ ដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះ និងគោលបំណងនៃគោលការណ៍នេះ"។ *សូមមើលផងដែរ* ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី កថាខណ្ឌ ៣៣។

[១៦០] លក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICC មាត្រា ២២៖ "១. បុគ្គលម្នាក់មិនត្រូវទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ក្រោមលក្ខន្តិកៈនេះទេ លុះត្រាតែអំពើដែលចោទឡើងនោះ នៅខណៈដែលអំពើនោះកើតមាន បង្កឲ្យមានជាបទឧក្រិដ្ឋស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការ។ ២. និយមន័យនៃអំពើឧក្រិដ្ឋកម្ម គួរតែបកស្រាយឲ្យបានតឹងរ៉ឹង និងមិនត្រូវពន្លាតអត្ថន័យទៅតាមសទិសភាព (analogy) នោះទេ។ ចំពោះករណីដែលមិនមានន័យច្បាស់លាស់ និយមន័យគួរត្រូវគេបកស្រាយដោយផ្តល់ប្រយោជន៍ទៅបុគ្គលដែលកំពុងស្ថិតក្រោមការស៊ើបអង្កេត រងការចោទប្រកាន់ ឬត្រូវបានផ្តន្ទាទោស។ ៣. មាត្រានេះមិនមានផលប៉ះពាល់ដល់លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទៅលើរាល់ការប្រព្រឹត្តដែលត្រូវចាត់ទុកជាអំពើព្រហ្មទណ្ឌ នៅក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលមានលក្ខណៈឯករាជ្យពីលក្ខន្តិកៈនេះ"។

ត្រូវបានជំទាស់នេះ។ ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើការពិចារណាឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគួរបានធ្វើការសម្រេចថា ទំនាក់ទំនងមានអត្ថិភាពនៅក្នុងរយៈពេលចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ឬ យ៉ាងហោចណាស់ ថា ស្ថានភាពមិនមានភាពច្បាស់លាស់ ករណីនេះគួរតែអនុវត្តគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* ចំពោះសំអាងហេតុផ្នែកច្បាប់របស់ខ្លួន។

VI. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងសំណូមពរ

៦៣. កំហុសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការបកស្រាយលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនង និងក្នុងការខកខានវិភាគទៅលើភាពអាចប្រមើលដឹងជាមុនថាមានបទឧក្រិដ្ឋ និងភាពដឹងថាមានច្បាប់ចែង ឬអនុវត្តគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ (in dubio pro reo)* ធ្វើឲ្យសេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់នេះមានមោឃភាព។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដាក់ លោក អៀង សារី ក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃការចោទប្រកាន់ ដែលខ្វះធាតុផ្សំដែលមានអត្ថិភាពនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ ដែលជាការរំលោភទៅនឹងគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព។ ក្នុងករណីមានមន្ទិលសង្ស័យ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគួរតែបានអនុវត្តគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ (in dubio pro reo)* និងដោះស្រាយបញ្ហានេះ ដោយផ្តល់ប្រយោជន៍ទៅលោក អៀង សារី។ នៅក្នុងការវាយតម្លៃទៅលើ អ.វ.ត.ក អ្វីដែលត្រូវពិនិត្យមើលនោះគឺភាពយុត្តិធម៌នៃការកាត់សេចក្តីរបស់ខ្លួន មិនមែនមើលទៅលើចំនួននៃការចោទប្រកាន់ដែលអង្គជំនុំជម្រះនេះទទួលមកចាត់ការនោះទេ[១៦១]។ វិធីសាស្ត្រសម្រេចយកលទ្ធផលរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការសម្រេចទៅលើបញ្ហាលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនង បង្កើតបានជាការ "បោះបង់វិធានច្បាប់" និងជាការរំលោភបំពានទៅលើកាតព្វកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់

---

[១៦១] *សូមមើល* រឿងក្តី *រដ្ឋអាជ្ញា តទល់នឹង* *Milošević*, IT-02-54-AR73.4, គំនិតជំទាស់របស់ចៅក្រម David Hunt ស្តីពីភាពអាចទទួលយកបាននៃភស្តុតាងសំខាន់ៗ នៅក្នុងទម្រង់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៣ កថាខណ្ឌ ២២: "តុលាការនេះ នឹងមិនធ្វើការជំនុំជម្រះ ទៅលើចំនួនរឿងក្តីដែលខ្លួននឹងទទួលចាត់ការ ឬទៅលើល្បឿនរបស់តុលាការ ក្នុងការបំពេញយុទ្ធសាស្ត្របញ្ចប់ ដែលក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ បានគាំទ្រនោះទេ គឺផ្តោតតែម្យ៉ាងទៅលើភាពយុត្តិធម៌ ដែលតុលាការមាននៅក្នុងសវនាការរបស់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ" ។

ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក វិធានផ្ទៃក្នុង និង ICCPR[១៦២] ក្នុងការធានានូវយុត្តិធម៌ ភាពត្រឹមត្រូវ និងនីតិវិធីត្រឹមត្រូវស្របច្បាប់ សម្រាប់ជនជាប់ចោទ។

ហេតុដូច្នេះ យោងតាមសំអាងហេតុដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ សហមេធាវីការពារក្តីសូមស្នើដោយគោរពដល់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មេត្តា៖

ក. **បង្គាប់ឲ្យ** មានសវនាការជាសាធារណៈ និងដោយផ្ទាល់មាត់ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាដែលមាននៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ

ខ. **សម្រេច និងប្រកាសថា** បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ធ្វើឡើងនាពេលនេះ អាចទទួលយកបានអនុលោមតាម វិធាន ១០៤(១), ១០៤(៤)(ក) វិធាន ១០៥(២) និងវិធាន២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

គ. **យល់ព្រមតាម** មូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ និង

ឃ. **ទុកជាមោឃៈ** សេចក្តីសម្រេចដែលត្រូវបានជំទាស់ ដែលមិនដាក់បញ្ចូលលក្ខខណ្ឌទំនាក់ទំនងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ទៅក្នុងនិយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលនឹងត្រូវយកមកអនុវត្តនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២។

សូមទទួលនូវការគោរពដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់អំពីយើងខ្ញុំ។

---

[១៦២] Susan Lamb, Nullum Crimen, Nulla Poena Sine Lege *in International Criminal Law, in 1* The ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: A COMMENTARY 743 (Cassese, Gaeta, Jones, eds., 2002), *ដកស្រង់ចេញពី* Bruce Broomhall, *មាត្រា ២២៖* Nullum Crimen Sine Lege, in COMMENTARY ON THE ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT 451 (Triffterer, ed., 1999)។

________________ ________________

អាង ឧត្តម Michael G. KARNAVAS

សហមេធាវីការពារក្តី លោក អៀង សារី

ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា នៅថ្ងៃទី ២៥ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១១